

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансового контролю та аудиту

РЕКИС Оксана Іванівна

**АНАЛІЗ ТА АУДИТ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ
(РОБІТ, ПОСЛУГ) ПІДПРИЄМСТВА**

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування
Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Виконав:
студент гр. ОАДФКм-11
Рекис О.І.

(підпис)

Науковий керівник:
д.е.н., проф. ПУШКАР М.С.

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА, ЯК ОБ'ЄКТ АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ	6
1.1 Сфера діяльності комунального підприємства в сучасних умовах господарювання.....	6
1.2 Економічні показники, що характеризують діяльність та її результати	13
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	23
2.1 Організація обліку на підприємстві як інформаційної бази аналізу	23
2.2 Організація фінансового аналізу діяльності підприємства	28
2.3 Методика аналізу діяльності підприємства.....	35
2.4 Удосконалення методики аналізу ліквідності діяльності підприємства.....	40
Висновки до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ.....	49
3.1 Організація технології аудиту діяльності підприємства.....	49
3.2 Методика аудиту діяльності підприємства	58
Висновки до розділу 3	62
ВИСНОВКИ.....	63
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ... Помилка! Закладку не визначено.	

ВСТУП

Актуальність теми. Дипломна робота на тему «Аналіз та аудит процесу виробництва продукції (робіт, послуг) підприємства» написана на прикладі Тернопільського комунального підприємства «Тернопільводоканал» та пояснює назрілі питання теперішнього періоду наявної системи обліку, аналізу та аудиту, котрі зазнали трансформації у напрямі наближення України до ринкових умов здійснення господарства, невизначеності та військового стану.

Комунальним господарством називають одну з важливих та найбільш проблемних галузей економіки. В умовах нестійкості йому властиві питання браку коштів для формування опорних умов життя мешканці. В Україні більше 5 років із ціллю підняття якості і дієвості функціонування комунального господарства відбувається реформування зазначеного сектора національної економіки. Перетворення та трансформації торкнули немало факторів його роботи, проте не стали чинником зросту якості отриманих комунальних послуг та поліпшення умов сервісу населення.

Обрання теми дипломної роботи зумовлений тим, що цим питанням фінансово-господарської діяльності в умовах ринкових відношень приділяється серйозне значення, проте вони ще недостатньо досліджені в вітчизняній практиці та науці, а найбільше облік комунальних послуг організацій водного господарства. У даному дослідженні висвітлюємо виниклі запитання, аналізуємо проблеми наявної праці обліку та закінчити їх узагальнюючи висновком.

За попередні роки у вітчизняних економічних дослідженнях появились наукові розвідки, котрі розповідають про проблеми обліку фінансово-господарської діяльності котрі утворилися вже в процесі економічного реформування народного економіки України. Поміж учених котрі досліджували рішення даних питань доречно виокремити вчених Гриневича Е.А., Адаміва Б.І., Пушкара М.С., Лучка М.Р., Петрука В.А., Хвесика М.А., Павлова В.І., Петрик О.А. та інших.

Мета й завдання дослідження. Головною метою цієї дипломної праці є оцінка діяльності, аналізу та аудиту комунальних підприємств, як-от у

частці обслуговувань з водопостачання й водовідведення у місті Тернопіль КП «Тернопільводоканал».

Досягнення мети дипломної роботи визначає рішення оттаких завдань:

- схарактеризувати комунальні господарства
- розкрити суть комунальних послуг, їх значення у галузі;
- дослідити організацію бухгалтерського обліку у досліджуваному підприємстві;
- дослідити організацію аналізу діяльності;
- здійснити аналіз діяльності комунального підприємства;
- провести аналіз ліквідності діяльності КП «Тернопільводоканал»;
- охарактеризувати організацію технологію аудиту;
- запропонувати методіку аудиту діяльності підприємства;

Об'єктом дослідження є діюча діяльність аналізу та аудиту фінансово-господарської діяльності комунальних підприємств на прикладі Тернопільського КП «Тернопільводоканал».

Предметом дослідження є аналіз діяльності КП «Тернопільводоканал» та здійснення аудиту надання комунальних послуг в умовах господарювання, що характеризуються невизначеністю та військовим станом.

Методи дослідження. У роботі застосовувалися загально наукової та спеціальні методи, зокрема: огляд літератури, дедукція, спостереження, аналіз, дослідження, узагальнення. Також використовувалися такі прийоми як відносних та абсолютних величин, визначення середніх величин, балансовий, табличний та графічний метод надання аналітичної інформації, аналіз рядів динаміки ,тощо.

Наукові результати. За підсумками дипломного дослідження досягнути таких наслідків:

- схарактеризовано сутність комунальних послуг, а саме: значення й класифікація в діяльності КП «Тернопільводоканал»;
- досліджено питання організації обліку КП «Тернопільводоканал»;
- вивчено фінансову звітність, як об'єкт аналізу та аудиту ;
- проведено аналіз результатів діяльності водоканалізаційних підприємств на прикладі досліджуваного підприємства;

- охарактеризовано здійснення аудиту діяльності КП «Тернопільводоканал».

Практичне значення. Кваліфікаційна робота є магістерським дослідженням з питань аналізу й аудиту у комунальних підприємствах на прикладі КП «Тернопільводоканал» (м. Тернопіль), вона містить як теоретичний та практичний характер. Висновки й пропозиції, що сформовані у кваліфікаційній роботі, можуть бути апробовані на практиці та корисні.

Структура дипломної роботи. Дипломна робота виконана на 69 сторінках друкованого тексту, складається з вступу, 3 розділів, висновків, переліку використаних джерел та додатків.

Дипломна робота виконана з використанням 71 літературного джерела, містить 18 таблиць, 33 рисунки .

РОЗДІЛ І. ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА, ЯК ОБ'ЄКТ АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ

1.1 Сфера діяльності комунального підприємства в сучасних умовах господарювання

Підприємства водопостачання й водовідведення – це суб'єкти господарювання, створені органами влади України або органами місцевого самоврядування. Таким чином, їх діяльність частково або повністю фінансується за рахунок коштів державного чи місцевого бюджетів, а видатки здійснюються відповідно до кошторису підприємств для забезпечення їх роботи та виконання покладених на них функцій. Кошториси доходів і видатків цих установ є первинним фінансовим документом. КП «Тернопільводоканал» – єдине підприємство в місті Тернополі, уповноважене надавати послуги з централізованого водопостачання й водовідведення всім жителям Тернопільської ОТГ. Станом на 1 січня 2021 року його послугами користуються приблизно 101,4 тис. фізичних осіб (або 227 тис. мешканців) та 4 тис. суб'єктів господарювання. Його послуги доступні протягом дня та у великій кількості.

КП «Тернопільводоканал» є власністю територіальної громади Тернопільської міської ради. Відповідно до статуту підприємство створено для надання послуг з централізованого постачання холодної води й водовідведення мешканцям Тернополя та прилеглих до нього сіл.

Центральним джерелом питної води в м. Тернопіль є підземні води верхнього крейдового водоносного горизонту. На даний час діють два водозабори: «Тернопільський» та «Верхньо-Івачівський» [38].

Місією КП «Тернопільводоканал» є забезпечення належного використання, утримання об'єктів водопостачання та водовідведення й справного технічного стану водопровідних та водовідвідних мереж, які збудовані та знаходяться у власності підприємства на вул. боргова відомість. З таблиці 1.1 видно, що сферою діяльності та основними видами і напрямками роботи КП «Тернопільводоканал» є [38]:

№ п/п	Характеристика діяльності
1.	Безперебійне забезпечення послугами централізованого постачання холодної води та централізованого водовідведення населення м. Тернополя та навколишніх сіл, а також інших споживачів.
2.	Збирання та оброблення стічних вод.
3.	Здійснення встановлення, ремонту та заміни засобів обліку води
4.	Вирішення питань щодо реконструкції та розширення діючих мереж водопостачання та водовідведення
5.	Видача технічних умов та погодження проектів будівництва, реконструкції та капітального ремонту об'єктів водопроводу та каналізації.
6.	Сортування, переробка та утилізація твердих побутових відходів.
7.	Виробництво і продаж електроенергії, біопалива та мінеральних добрив.
8.	Надання послуг з теплопостачання та постачання гарячої води.
9.	Ведення житлового та промислового будівництва, ремонт, відновлення, заміна, реконструкція житлових, адміністративних будинків, промислових споруд та іншого нерухомого майна виробничого і невиробничого призначення, роботи по утриманню і ремонту проїзних частин шляхів, шляхових споруд та мереж.
10.	Здійснення зовнішньо-економічної діяльності, відповідно до норм чинного законодавства України.
11.	Розробка і реалізація проектів інвестицій.
12.	Здійснення інших видів господарської діяльності, яка не суперечить нормам чинного законодавства України.

Підприємство, яке я досліджую, мають правовий статус, який визначає його характеристики (рис. 1.1)[47].

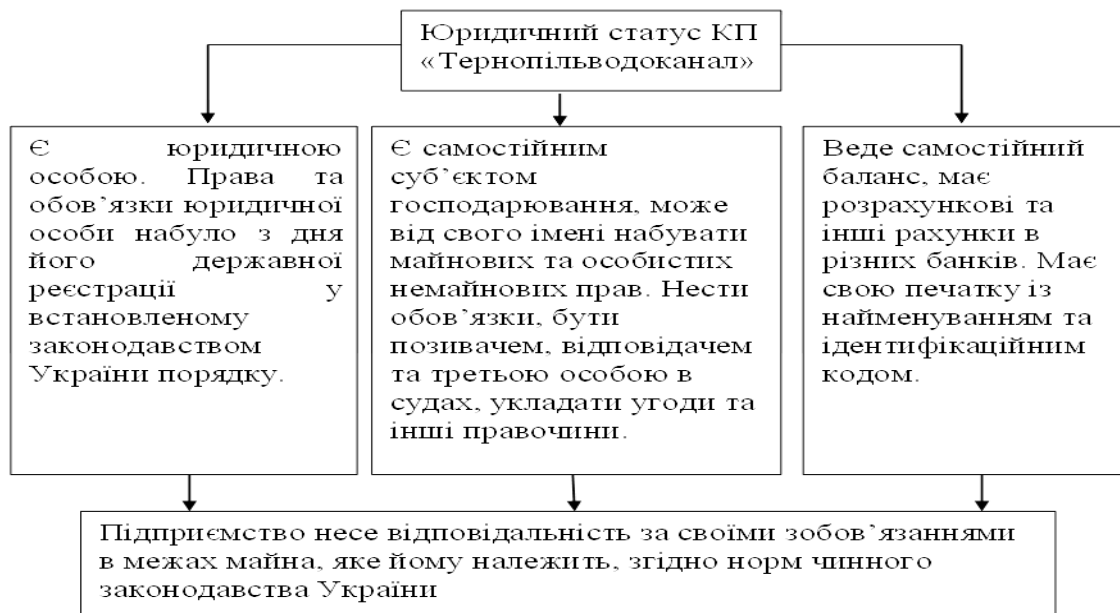

Рис. 1.1. Характеристика юридичного статусу КП «Тернопільводоканал»*

Примітки: * - сформовано на основі аналізу чинних норм

Згідно з чинним законодавством та нормативними актами підприємство, яке досліджується, має право (рис.1.2)[38]:

Рис. 1.2 Права КП «Тернопільводоканал»

Тернопільський водоканал має певні обов'язки (рис. 1.3)[38].

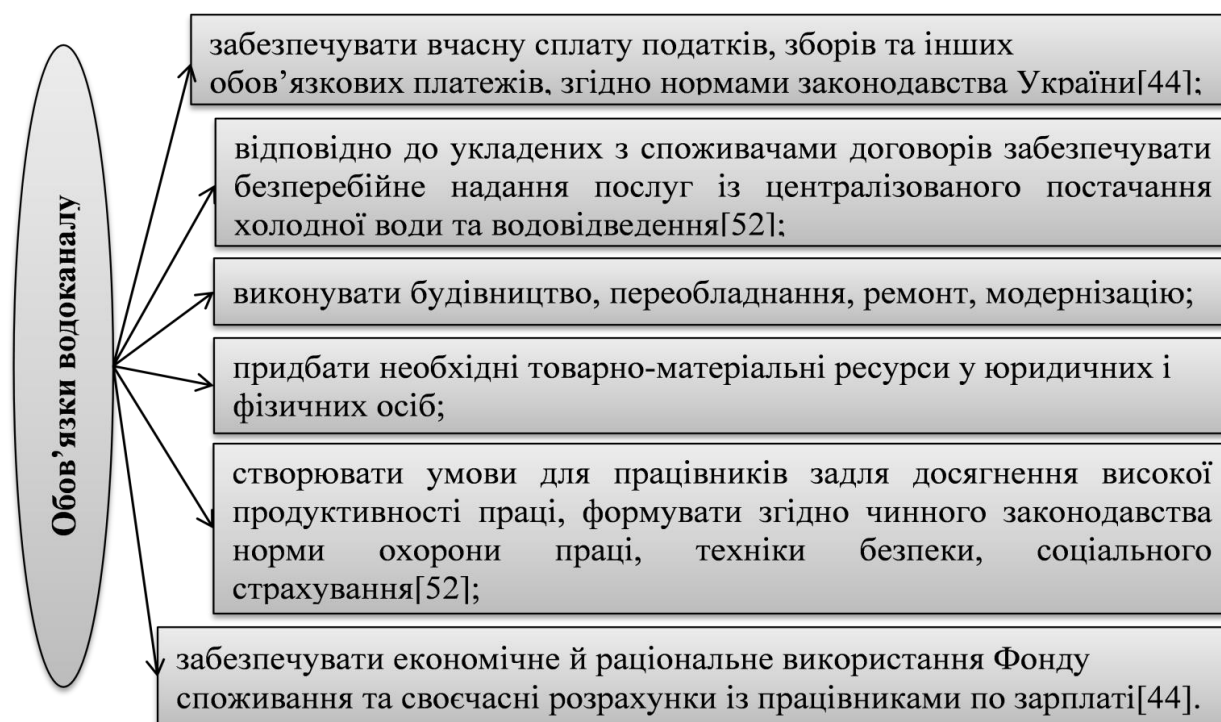

Рис. 1.3. Обов'язки водоканалу

КП «Тернопільводоканал» формує та створює статутний капітал для провадження відповідної та високорозвиненої діяльності відповідно до законодавства України.

Розмір статутного капіталу з 2014 року становить 65 000 000 гривень 00 копійок.

Статутний капітал складається з:

- комунального майна;
- інших джерел

Ця особливість формування Статутного капіталу впливає на організацію бухгалтерського обліку. Тому використовуються окремі рахунки бухгалтерського обліку класу 4 (40, 42, 46 і 44) [32].

Такий вихідний перелік також має значення для організації бухгалтерського обліку, оскільки, наприклад, у разі неоплачених надходжень виникає проблема оцінки об'єкта обліку та його відображення на рахунках бухгалтерського обліку.

Примітно, що самі комунальні підприємства планують та розробляють власну практику, враховуючи зростання прибутків, а також розкриваючи перспективи та можливості їх подальшого підвищення в майбутньому, враховуючи потреби послуг, що надаються, та діяльності, що здійснюється. водопровідними компаніями [39, с. 34-37].

Статутом передбачено, що джерелом оплати праці працівників ДП «Тернопільводоканал» є частина доходів, отриманих від його діяльності.

Загальна чисельність працівників КП «Тернопільводоканал» станом на 01.01.2021 фактична чисельність 527 осіб (рис. 1.4) [38].

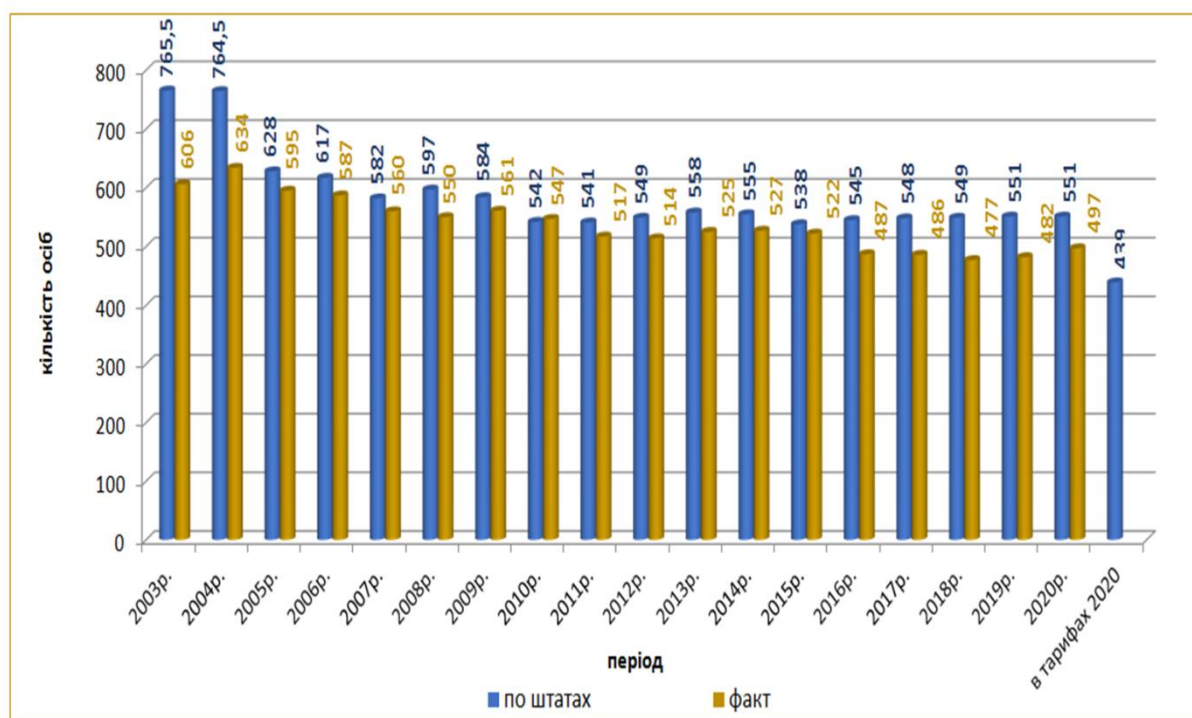

Рис. 1.4 Чисельність штатних та фактичних працівників КП «Тернопільводоканал»

Організаційна структура КП «Тернопільводоканал» складається з п'яти рівнів (рис. 1.5)[38].

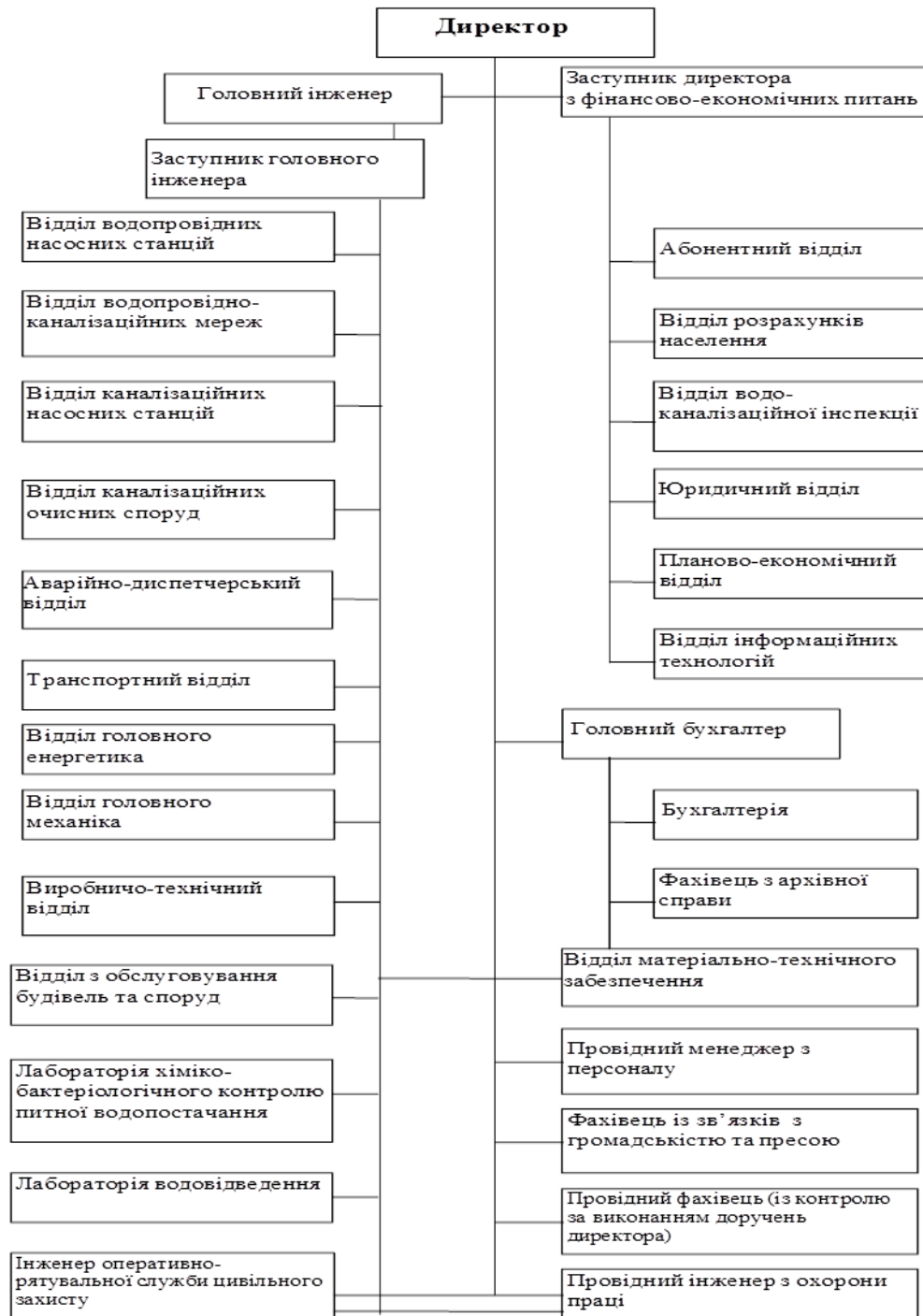

Рис. 1.5. Організаційна структура працюючих в Тернопільському КП «Тернопільводоканал»

Примітки: * - сформовано з урахуванням штатного розпису КП «Тернопільводоканал»

Керівництво КП «Тернопільводоканал» очолює директор, який призначається на посаду міським головою за поданням начальника житлово-комунального господарства. Згодом, після прийняття на посаду, з ним було укладено трудовий договір (контракт). Щоб більш детально узагальнити роботу директорів, слід детально вивчити обов'язки та повноваження, наведені в таблиці 1.2[38].

Права	Обов'язки
<ul style="list-style-type: none"> • Має право діяти без доручення від імені підприємства, представляти його інтереси в органах влади і місцевого самоврядування; • Укласти господарські та інші договори (угоди); • Видавати доручення; • Підписувати акти, платіжні, банківські та інші первинні документи; • Розпоряджатися коштами підприємства в межах встановленого порядку; • Самостійно затверджувати 	<ul style="list-style-type: none"> • Здійснювати поточне (оперативне) керівництво підприємством, організувати його виробничо-господарську, соціально-побутову діяльність; • Вирішувати питання діяльності установи в межах та порядку визначених нормами чинного законодавства та статуту; • Нести відповідальність за стан діяльності підприємства.

Примітки: * - сформовано з урахуванням посадової інструкції

Структура персоналу, функціональне призначення та організаційна структура підприємства показують, що ремонтники, трактористи, робітники РММ, водії та інші працівники частково підпорядковуються кожному відділу. Різноманітність експертів пов'язана зі специфікою послуг, що надаються досліджуваними комунальними підприємствами. У свою чергу, ця характеристика має значення для організацій, які ведуть облік заробітної плати та обчислюють суми заробітної плати.

Але оскільки більшість КП є монополістами, вони змушені сплачувати до бюджету понад 30% розрахункового розміру фонду оплати праці [8, с. 392]. Система утримання цих сум щороку затверджується розпорядженням Кабінету Міністрів України.

Галузь відрізняється від інших суб'єктів господарювання невизначеністю питань власності, великою заборгованістю мешканців та бюджету, збитковістю елементів житлово-комунального господарства, багатоспрямованістю та наслідками бюджетного фінансування [30].

Однією з найбільших особливостей галузі є те, що люди фактично не можуть відмовитися комунальних послуг, але вони можуть не платити за них. Тому доцільно знизити податкове навантаження на галузь. Наприклад, зменшення розміру плати за оренду квартир і комунальні послуги зменшить обсяг державних субсидій і тим самим сприятиме зменшенню державного боргу.

Враховуючи та аналізуючи проблему громадських організацій, держава надає їм тимчасові пільги шляхом сплати ПДВ [74, с. 394].

Слід підкреслити, що джерелами фінансування Тернопільського водоканалу є (рис. 1.6)[38].

Рис. 1.6. Джерело формування фінансового забезпечення Тернопільського водоканалу

Крім того, Водоканал веде оперативний, бухгалтерський та податковий облік власної діяльності. Він також готує статистичну та податкову звітність, відповідає за її достовірність і подає в установлені терміни органам статистики, податкової та фінансової звітності.

Отже, Тернопільське КП «Тернопільводоканал» є великим підприємством, де працює більше 527 працівників. Займається різними видами діяльності, зокрема наданням послуг з водовідведення та водопостачання юридичним та фізичним особам.

1.2 Економічні показники, що характеризують діяльність та її результати

Дослідження теоретичних засад діяльності комунального підприємства дозволяє зазначити, що облік доходів від реалізації та виконання комунальних послуг ведеться по кожному об'єкту, при цьому відкриваються окремі субрахунки та виділяються за відповідними або відповідними критеріями, суб'єктами яких є: групи споживачів.

У КП «Тернопільводоканал» облік доходів від надання комунальних послуг ведеться згідно П(С)БО 15 «Дохід» [12, с.78-84]. Крім того, слід підкреслити, що організація визнає дохід від реалізації або впровадження водопостачання та водовідведення, коли можна визначити, що економічні вигоди від здійсненого бізнесу будуть отримані, а сума доходу буде досягнута. Це правда. Дохід визнається за вирахуванням відповідних податків (ПДВ) протягом періоду, в якому послуга надається споживачеві або товари відвантажуються. У бухгалтерському обліку дохід відображається в тому звітному періоді, в якому надано трудові послуги (інжиніринг).

Доходи компанії в основному утворюються від реалізації та надання послуг з водопостачання та водовідведення [46]. Дохід формується за рахунок надання послуг з водопостачання та водовідведення за рахунок тарифів, які передбачають відшкодування або компенсацію 100% собівартості продукції. Такі послуги надаються трьома категоріями споживачів: населенню, організаціям і установам, що фінансуються з бюджету, іншим групам споживачів за тарифами, затвердженими місцевими радами [41].

Плануючи доходи, підприємства враховують сезонні зміни споживання послуг. Тому що влітку споживання послуг знижується, досягаючи найменшого значення в серпні-вересні.

В іншому випадку схема отримує дохід (переважно амортизаційну складову) від активів, придбаних безкоштовно [39].

Доходи ДП «Тернопільводоканал» складаються з основних доходів (рис. 1.7), доходів від фінансової та іншої операційної діяльності та інших доходів [40].

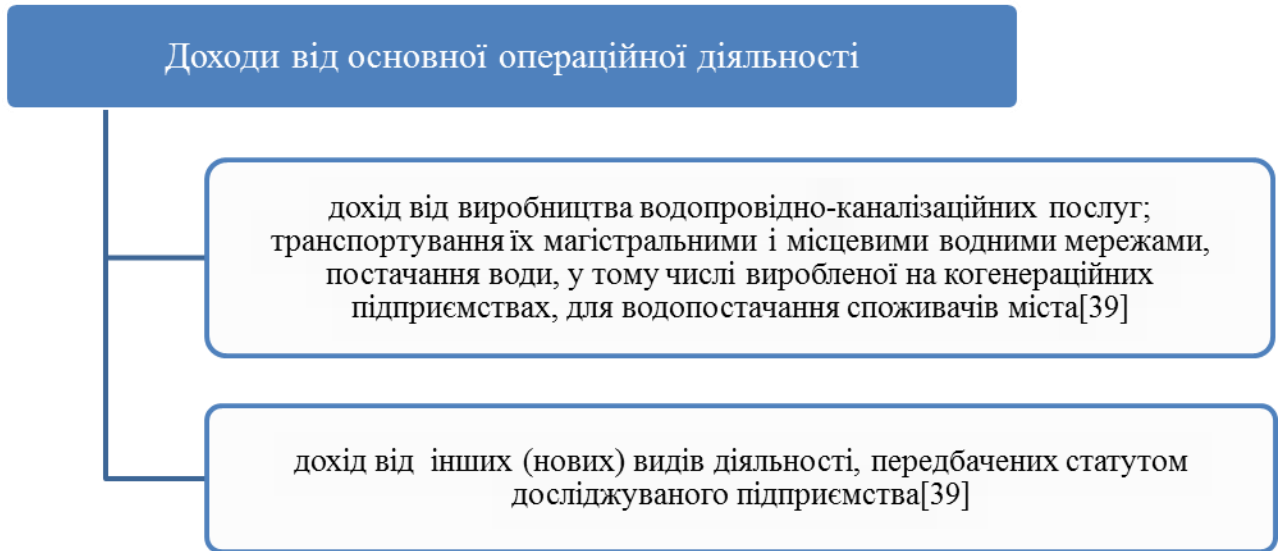

Рис.1.7 Доходи від основної діяльності

Бухгалтерський аналіз компанії показує, що дохід від іншої операційної діяльності – це дохід, отриманий компанією для надання «інших послуг» (рис. 1.8) [38].

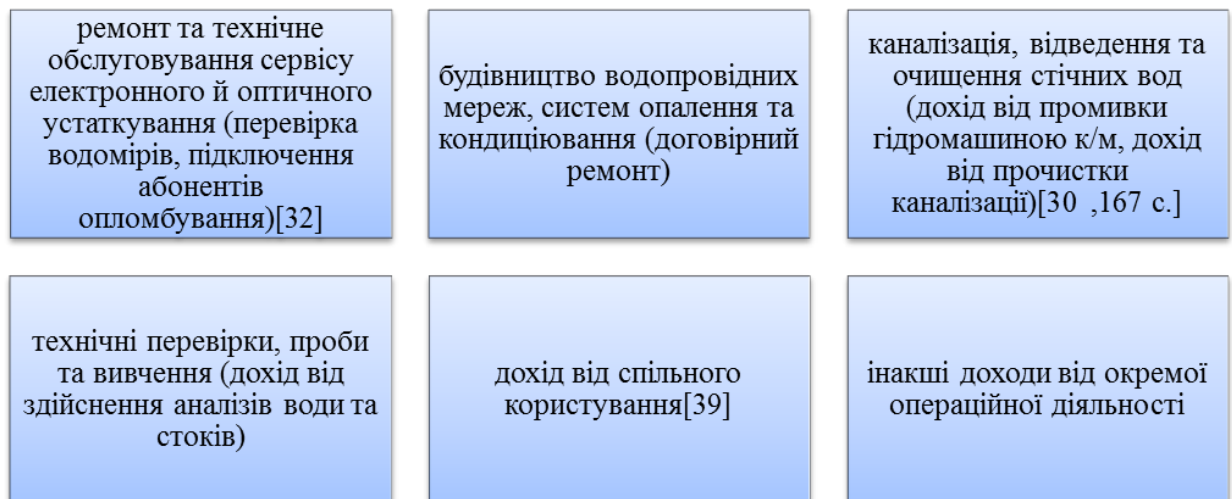

Рис.1.8 Склад доходів від іншої операційної діяльності

Зворотний фінансовий дохід включає дохід від банківських відсотків та дохід від інших фінансових інвестицій. Інші доходи, які можуть бути отримані в ході звичайної діяльності, показані на рисунку 1.9 [38].

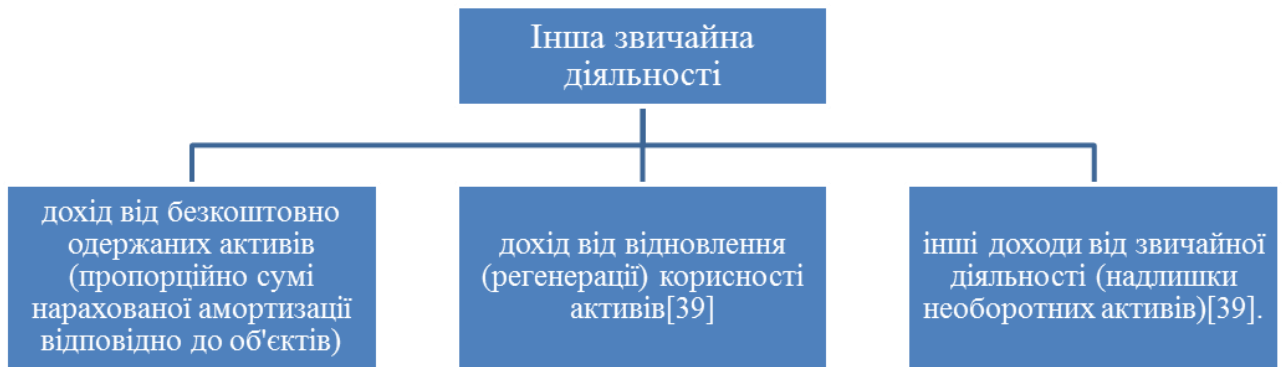

Рис.1.9 Доходи іншої звичайної діяльності

Функціонування КП «Тернопільводоканал» характеризується господарськими операціями, які потребують дублювання надходжень як за рахунок цільового фінансування бюджетних коштів (субсидії, субсидії, пільги на оплату послуг тепlopостачання окремим категоріям громадян тощо), так і за рахунок позабюджетних коштів (за природоохоронні заходи, капітальні вкладення) та інші спрямовані інвестиції фізичних та юридичних осіб. Цільове фінансування – це прибуток Тернопільводоканалу на тих етапах, на яких здійснено витрати, пов'язані з реалізацією або виконанням умов цільового фінансування [14, с. 25-28].

Важливою особливістю досліджуваних фірм є регулювання плати за комунальні послуги [13, с. 288]. Вони встановлюються уповноваженими органами і можуть бути нижчими за абсолютну вартість комунальної послуги. Таким чином, організація може розрахувати та отримати бюджетну допомогу для компенсації втрачених витрат, виходячи з різниці між затвердженим тарифом, фактично нарахованим населенню, та розрахунковою або фактичною абсолютною вартістю послуги з водовідведення [17].

Також варто зазначити, що КП «Тернопільводоканал» надає додаткові послуги для покриття своїх фінансових витрат, отримуючи плату за надані послуги або виконану роботу. Цей збір відноситься до власних доходів компанії.

Організація термінів бухгалтерського обліку за напрямом обліку власних надходжень підприємства здійснюється в традиційно встановленому порядку, а в переліку таких термінів, за видами додаткового (власного) доходу, як показано на рисунку 1.10 [38]

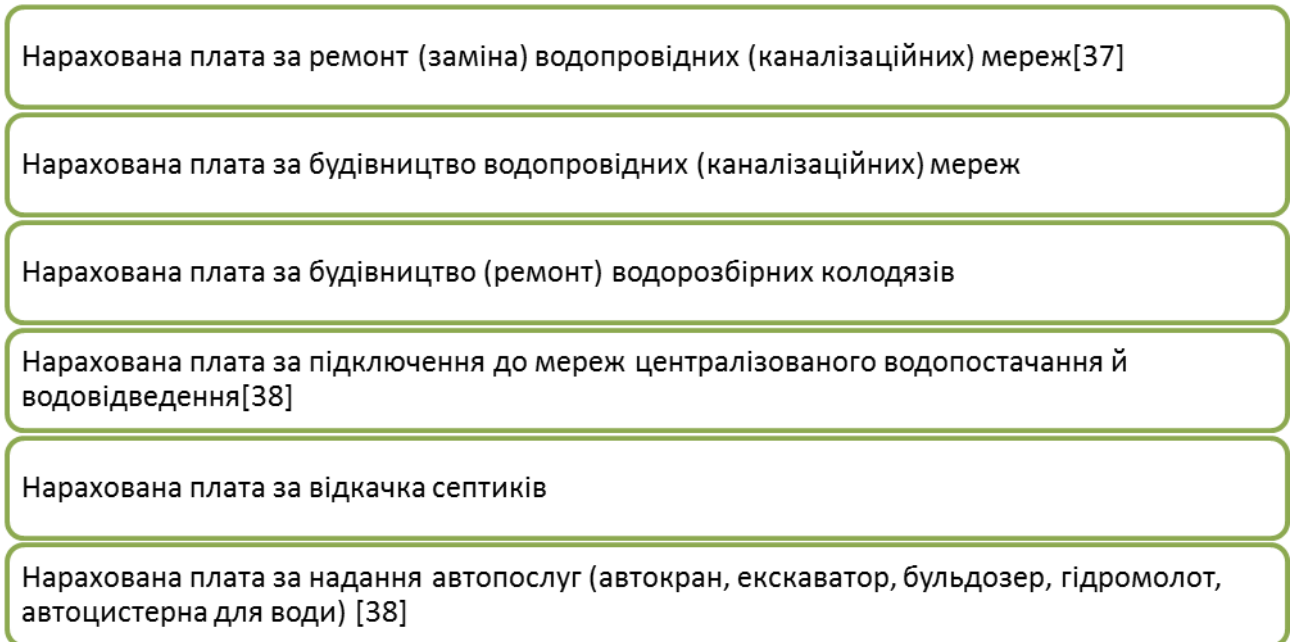

Рис.1.10 Додаткові види доходів

У комунальному господарстві одним із основних напрямків діяльності є цінова політика підприємств водопостачання та водовідведення, яка невіддільна від бухгалтерського процесу, оскільки дані обліку витрат є основною послугою для встановлення всіх видів цін на воду [36, с . 912]. Розрахунок вартості будівництва КП «Тернопільводоканал» здійснюється відповідно до вимог П(С)БО 16 «Такса» та нормативно-галузевих актів, що регламентують особливості її формування. Облік витрат КП здійснюється за планом рахунків, а саме за категорією 9 «Витрати діяльності» .

Формування витрат здійснюється за кожним ліцензованим видом діяльності, а також за іншими виконуваними послугами та іншими видами діяльності. При цьому доходи та витрати включаються до звітності про фінансові результати за принципом нарахування та відповідності та відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності за відповідний період [7, с. 483]. Собівартість реалізованих послуг праці та товарів (проектів) зазначається при підтвердженні відповідної виручки.

У КП «Тернопільводоканал» прямі витрати, пов'язані з наданням послуг та інженерним виконанням, додають до собівартості продукції (інжинірингу, послуг) (рис. 1.11) [44].

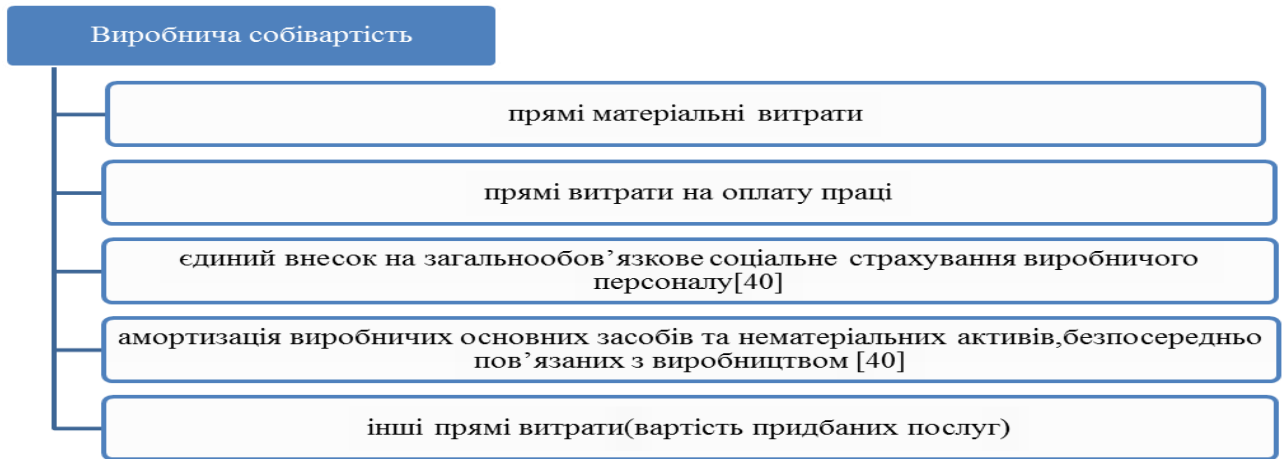

Рис. 1.11 Виробнича собівартість

Не менш важливим питанням, що впливає на облік і контроль у галузі, є регулювання тарифів на комунальні послуги, введення в дію заходів щодо їх зростання. Адже щорічні темпи їх зростання перевищують темпи зростання доходів більшої частини населення країни, що призводить до збільшення економічної дебіторської заборгованості [20, с. 18-19].

Сьогодні питання тарифної політики є предметом дуже інтенсивного суспільного аналізу з боку держави та народу [19, с. 180]. З позиції публічної інформації багато інформації про підвищення цін на різні комунальні послуги, невдоволення мешканців, а підвищення цін немає. Водночас експерти Бухгалтерської служби державного господарства засвідчили, що діючі тарифи не покривають усіх витрат, необхідних для виробництва та надання належних послуг населенню. Така різка зміна підвищення тарифів суттєво вплине на аналіз показників фінансової звітності, наприклад, призведе до наявності значної дебіторської заборгованості.

Відповідно до постанови № 1141 від 16 червня 2016 року «Про встановлення тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення» КП «Тернопільводоканал» НКРЕКП здійснює державне регулювання у сфері надання комунальних послуг, встановлюючи тарифи для комунальних підприємств «Тернопільводоканал» (рис. 1.12)[38].

Рис.1.12 Тарифи на послуги водопостачання та водовідведення

У КП «Тернопільводоканал» бухгалтерія формує калькуляцію фактичної собівартості за даними зведеного обліку собівартості продукції, яка необхідна для контролю за дотриманням норм калькуляції [55]. Див. рис. 1 для порівняння структури цін на водопостачання та водовідведення між даними планування та фактичними даними. 1.13-1.15[38].

Рис.1.13 Структура фактичної собівартості централізованого водопостачання та водовідведення[38]

Порівняння структури тарифу на централізоване водопостачання

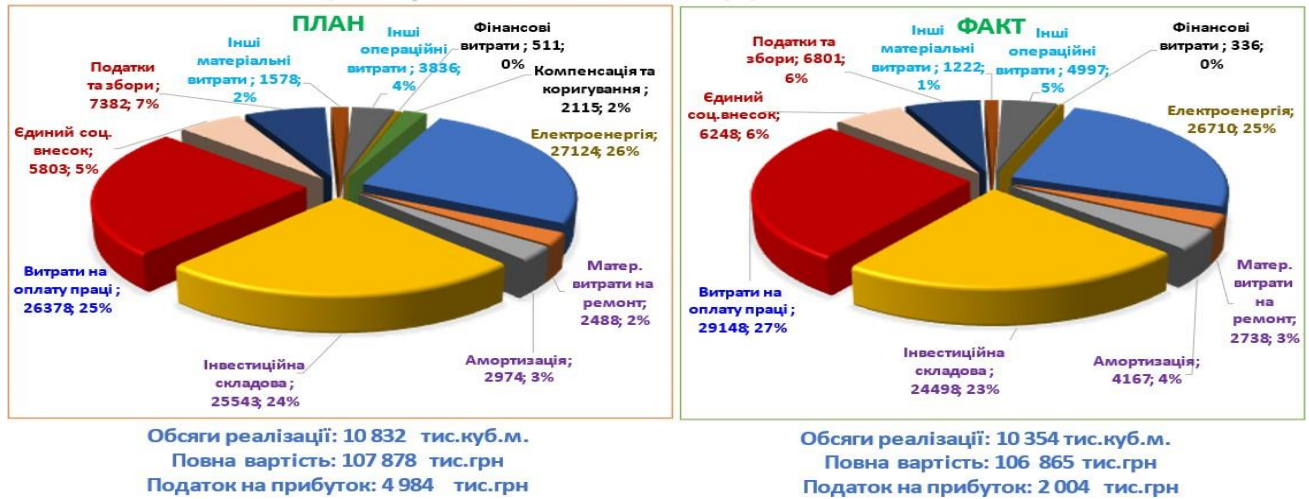

Рис. 1.14 Порівняння структури тарифу на водопостачання[38]

Порівняння структури тарифу на централізоване водовідведення

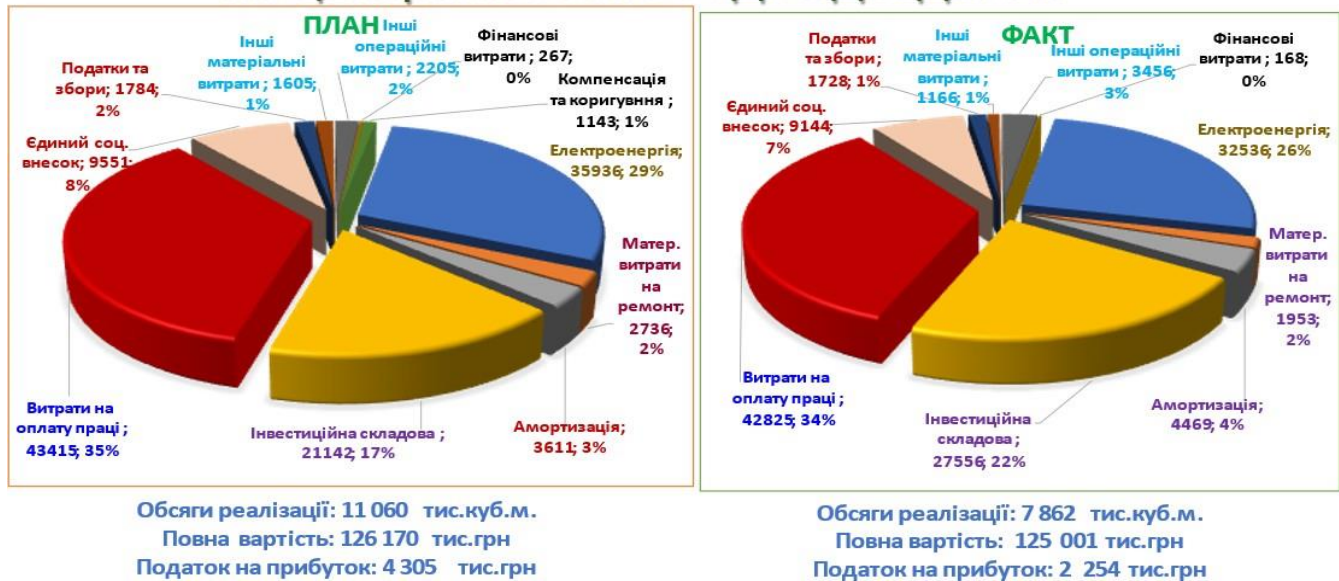

Рис.1.15 Порівняння структури тарифу на водовідведення[38]

Крім того, витрати на здійснення діяльності (надання послуг) адміністративно обліковуються відокремлено. Цей вид бухгалтерського обліку ведеться установою самостійно з використанням внутрішніх розпоряджень.

У цій організації фінансові витрати включають нараховані відсотки та інші витрати в поєднанні з позиками [25, с. 15-22]. Такі витрати визнаються нарахуваннями за звітний період.

Облікова політика щодо капіталізації фінансових витрат застосовується лише до цієї суми та до витрат, які є неприпустимими, якщо витрати на виробництво кваліфікованого активу не були понесені. Облік витрат, капіталізованих за кваліфікаційними активами, визначається індивідуально

для кожного суб'єкта [39, с. 7-16]. Цей кваліфікаційний актив визначається організацією самостійно.

КП «Тернопільводоканал» за підсумками року закрило рахунок 79 «Фінансові результати» [51]. Наслідки економічної діяльності КП показано в таблиці 1.3 [38].

Таблиця 1.3

Наслідки господарської діяльності

Показники	2019 рік	2020 рік	Відхилення
Доходи від реалізації послуг та доходи від інших видів діяльності (без ПДВ), тис.грн[50]	193 481	274 748	+ 81 267
Витрати (без ПДВ), тис.грн	182 432	245 538	+ 63 106
Фінансові результати (прибуток +, збиток -), тис.грн	+ 11 049	+ 29 210	+ 18 161
Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис.грн	-	- 4 569	- 4 569
Чистий фінансовий результат, тис.грн	+ 11 049	+ 24 641	+ 13 592

У таблиці 1.4 відображено фінансовий результати по видах діяльності.

Таблиця 1.4

Фінансові результати по видах діяльності[75]

Показники	Доходи	Витрати	Результат	Податок на прибуток	Чистий результат
Централізоване водопостачання та водовідведення	231 866	179 812	+ 52 054	- 4 278	+ 47 776
Реалізація додаткових робіт та послуг	16 270	12 733	+ 3 537	- 291	+ 3 246
Штрафи, пені, неустойки	160	2 550	- 2 390	-	- 2 390
Інша операційна діяльність	222	2 582	-2 360	-	- 2 360
Інша діяльність (без фінансової діяльності на ЦВ/ЦВВ)	26 230	47 861	-21 631	-	-21 631
ВСЬОГО	274 748	245 538	+ 29 210	- 4 569	+24 641

Аналізуючи структуру та динаміку доходів проектів, товарів і послуг, витрат досліджуваних підприємств, можна зробити загальний висновок, що основну частину доходів і витрат Тернопільський водогосподарський завод складає від основної діяльності. Кінцевий фінансовий результат зважає результати різних зусиль організації. Діяльність КП «Тернопільводоканал» є прибутковою.

Усі кошти комунальних підприємств зараховуються як доходи, які фактично є основними, оскільки їх надходження та видатки плануються в кошторисі доходів і видатків [19, с. 160]. Витрати за рахунок доходів від надання платних послуг проводять в тому періоду, що виникли .

Кошторис КП включає лише тільки витрати, необхідність яких продиктована характером діяльності організації. Крім того, в підприємстві будуть готові закуповувати обладнання та проводити капітальний ремонт лише за умови оплати термінових витрат і відсутності заборгованості. Проте показники, що включаються до кошторису, мають бути обґрунтовані розрахунками по витратах, відповідно до виду та кількості послуг та зазначенням одиничних розрахунків.

У комунальних підприємствах витрати, які фактично неможливо віднести до конкретного об'єкта, готуються та агрегуються окремо, а потім перерозподіляються за підгалуззями. Алгоритм поділу витрат та організація критеріїв розрахунку для поділу витрат за підгалуззями/локаціями, де здійснюються комунальні послуги, наведено на рисунку 1.16 [38].

Рис. 1.16 Групування витрат на КП «Тернопільводоканал»

Тому для цілей калькуляції необхідно скласти планові розрахунки та отримувати інформацію про собівартість одиниці продукції з метою надання платних послуг розвиненим організаціям з ціноутворення, контролю витрат і формування прибутку.

Висновки до розділу 1

1. Тернопільське КП «Тернопільводоканал» – велике підприємство, де працює 540 працівників. Займається різними видами діяльності, зокрема наданням послуг з водовідведення та водопостачання юридичним та фізичним особам. Характерною рисою комунального господарства є державне регулювання цін, яке забезпечується шляхом визначення рівня норми прибутку та затвердження тарифів на комунальні послуги.

2. Метою розрахунку вартості платних послуг, що надаються досліджуваною організацією, є змусити скласти планові розрахунки та отримати інформацію про собівартість одиниці продукції, пов'язану з ціноутворенням, контролем витрат і формуванням доходу.

3. Аналізуючи структуру та динаміку доходів і витрат від виконання робіт, товарів і послуг досліджуваних підприємств, можна зробити загальний висновок, що основну частину доходів і витрат Тернопільський водозавод складає від основної роботи. Кінцеві фінансові результати Розглянуто наслідки організації всіх видів робіт. Діяльність КП «Тернопільводоканал» є прибутковою.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Організація обліку на підприємстві як інформаційної бази аналізу

Бухгалтерський облік підприємства здійснюється безперервно з дня його реєстрації до ліквідації підприємства. Відповідно до діючого законодавства й установчих документів питання щодо організації бухгалтерського обліку підприємства належать до компетенції його власників або уповноважених ними окремих органів (посадових осіб)[1]. Особа, відповідальна за побудову бухгалтерського обліку й забезпечення відображення фактів усіх господарських операцій в основних документах, зберігання оброблених документів, реєстрів і звітності протягом установленого строку, але не менше ніж три роки, уповноваженим органом (посадовою особою) управління підприємства, або власник відповідно до правових й організаційних документів.

Для ведення бухгалтерського обліку підприємство самотужки обирає організаційну форму, яка відповідає вимогам законодавства [34, с. 536]:

- вводить до складу працівників підприємства посаду бухгалтера або створює бухгалтерію на чолі з ним;
- користується послугами бухгалтерів, зареєстрованих як підприємці, які здійснюють комерційну діяльність без окремого створення юридичної особи;
- проводить бухгалтерський облік за договорами з централізованими бухгалтеріями або підприємствами, комерційними структурами, самозайнятими особами, які здійснюють бухгалтерську та/або аудиторську діяльність;
- здійснює незалежний облік та звітність безпосередньо власником чи директором підприємства.

Підприємства суспільного значення зобов'язане створити бухгалтерську службу, яку очолює головний бухгалтер у складі не менше двох осіб.

Також підприємство самостійно:

визначає облікову політику підприємства, відповідно до установчого документа, за погодженням з власником або повіреним ним органом (посадовою особою);

вибирає форму обліку як певний порядок реєстрації в бухгалтерському обліку, порядок і спосіб реєстрування й узагальнення інформації в ній мають відповідати принципам єдності, встановленим законодавством, з урахуванням специфіки його діяльності та технології обробки облікової інформації ;

розробляє порядок та форми внутрішнього (управлінського) обліку, звітності та контролю господарських операцій на підприємстві, визнає права працівників на підпис бухгалтерських документів;

підтверджує правила документообороту та обробки інформації технічного характеру, систему реєстрів аналітичного обліку.

Відокремлені підрозділи, які потребують ведення бухгалтерського обліку, можуть бути віднесені на самостійний баланс, показники якого в подальшому включаються до фінансової звітності підприємства;

Також підприємство самостійно визначає необхідність застосування міжнародних стандартів(положень) МСБО (крім випадків, коли застосування міжнародних стандартів передбачено законодавством).

Директор підприємства має створити потрібні умови для раціонального ведення бухгалтерського обліку, забезпечити дотримання всіма відділами, службами та працівниками, залученими до бухгалтерського обліку, вимог законодавства щодо бухгалтерського обліку щодо оформлення та порядку подання основних документів .

Головний бухгалтер забезпечує ведення бухгалтерського обліку у підприємстві шляхом [27, с. 168]:

- забезпечення дотримання встановлених принципів єдиного методу ведення бухгалтерського обліку, складання та своєчасного подання фінансової звітності підприємства;
- організації контрольних заходів за відображенням у бухгалтерського обліку усіх фінансово - господарських операцій;
- приймає участь у підготовці матеріалів щодо нестач та відшкодування збитків внаслідок нестачі, розкрадання та псування матеріальних цінностей

підприємства;

- перевіряє бухгалтерський облік стану філій, представництв, відділень та інших самостійних підрозділів підприємства;

У відповідності до законодавства України у визначеному порядку й у випадках, встановлених законами України головним бухгалтером подається інформація до центральних органів виконавчої влади з питань здійснення державної політики у сфері противенству фінансування тероризму, поширення зброї загальнодоступного руйнування та фінансуванню зброї загального знищення.

На посаду головного бухгалтера комунального підприємства може призначатися особа, котра має вищу економічну(економіст) освіту, загальний стаж праці у сфері фінансів, бухобліку та оподаткування понад три роки та не має судимості за кримінальні правопорушення у сфері власності та господарської діяльності .

Окремими законами України можуть встановлюватись інші умови для головних бухгалтерів суб'єктів господарювання.

Головний бухгалтер забезпечує організацію бухгалтерського обліку на підприємстві та не несе ні дисциплінарної, ні адміністративної, ні цивільно-правової й ні кримінальної відповідальності, підпорядковується центральним органам виконавчої влади, що реалізують державну політику з питання запобігання й протидії легалізації (відмиванню) незаконним шляхом, сприянню тероризму й фінансування узаконення доходів, що отримані від зброї загальнодоступного знищення, інформації про фінансові операції, навіть якщо такі акти завдають збитків юридичним або фізичним особам, та інших діянь, якщо він діє в межах реалізації Закону України, що регулюють ці питання.

Ведення бухгалтерського обліку господарських операцій, що пов'язані з майбутньою ліквідацією підприємства, у тому числі оцінка активів і пасивів підприємства та формування ліквідаційного балансу та фінансової звітності підприємства, покладається на комісію з ліквідації, котра утворюється згідно з законодавство.

Облікова політика КП «Тернопільводоканал» встановлена на 5 років і може бути змінена лише у разі зміни законодавчих вимог або вимог органу,

який затвердив положення (стандарти) бухгалтерського обліку, ці зміни забезпечать більш достовірне відображення подій або бізнесу. У разі зміни облікової політики КП «Тернопільводоканал» необхідно пояснити причину та суть зміни, суму коригування нерозподіленого прибутку на початок звітнього року або причину, яка не може бути достовірно встановлена. розкривається в примітках до фінансової звітності.

У КП «Тернопільводоканал» функціонально-комбінований тип організації структури організації обліку, що характерно для великих підприємств.

В КП «Тернопільводоканал» ведення бухгалтерського обліку надає бухгалтерія у складі 12 осіб. Головний бухгалтер підприємства здійснює загальне керівництво та бухгалтерський облік організації та формування фінансової звітності. Відповідно до посадової інструкції головний бухгалтер організовує бухгалтерський облік господарсько-фінансової діяльності та контролює використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства. Крім того, відповідно до функціональних обов'язків для забезпечення фінансової стабільності головний бухгалтер формує облікову політику з урахуванням структури та особливостей бізнесу.

Головний бухгалтер організовує ведення бухгалтерського обліку активів, капіталу і зобов'язань, господарського процесу за книгами бухгалтерського обліку для складання та подання фінансової звітності.

Головний бухгалтер взаємодіє з фінансовою установою – банком – щодо розподілу коштів підприємства.

Відповідно до посадової інструкції заступник головного бухгалтера здійснює контроль за обліком зобов'язань з реалізації продукції та господарської діяльності, у тому числі дебіторської заборгованості. Заступники головного бухгалтера беруть участь у проведенні аналізу господарсько-фінансової діяльності підприємств за даними бухгалтерського обліку та звітності з метою визначення внутрішньогосподарських резервів, усунення втрат і непродуктивних витрат [48].

Бухгалтери з розрахунку заробітної плати обробляють картотеки кадрової служби, таблиці обліку робочого часу та інші документи, які використовуються для нарахування заробітної плати, надбавок, надбавок та

інших виплат. Бухгалтерський облік нараховує заробітну плату працівникам, контролює витрачання коштів на оплату праці, своєчасно проводить розрахунок утриманих і сплачених із заробітної плати податків, контролює оформлення і збереження бухгалтерських ордерів, своєчасне і правильне їх оформлення. Бухгалтери забезпечують правильне та своєчасне оформлення основних документів з обліку запасів, розрахунків амортизації необоротних активів. Отже, бухгалтерія товарно-матеріальних цінностей здійснює приймання та контроль основних документів, пов'язаних з оприбуткуванням матеріалів, надаючи керівництву інформацію про цю ділянку обліку.

В бухгалтерському обліку необоротних активів відображаються основні засоби, інші необоротні активи, нарахування амортизації.

Слід зазначити, що на підприємстві відсутня посадова інструкція бухгалтера з обліку основних засобів. Касир веде роботу з грошовими документами, стежить за правильним оприбуткуванням готівки в касах, несе відповідальність за довірену йому цінність, вживає всіх заходів щодо збереження готівки.

Підприємство використовує комп'ютеризовані методи бухгалтерського обліку. Також варто зазначити, що компанія сплачує податок на прибуток за ставкою 18%. КП «Тернопільводоканал» утримує до Пенсійного фонду України внески на соціальне страхування у розмірі 22% від нарахованої заробітної плати працівника за ставкою, що діє на рік, виходячи з нарахованої заробітної плати працівника.

Ці відрахування списуються на витрати у відповідному обліковому періоді, пов'язаному з нарахуванням заробітної плати. Із заробітної плати працівників до бюджетного періоду нараховується та сплачується податок на доходи фізичних осіб у розмірі 18 відсотків та військовий збір у розмірі 1,5 відсотка. Бухгалтерський контроль здійснює головний бухгалтер підприємства

Тому бухгалтерський облік організовується та ведеться відповідно до чинного законодавства з дотриманням усіх вимог, правил та зобов'язань.

Водночас рекомендуємо розробити бухгалтерську робочу інструкцію з обліку основних засобів та провести аналіз дебіторської заборгованості, щоб запобігти надмірній дебіторській заборгованості та перерахунку готівки.

2.2 Організація фінансового аналізу діяльності підприємства

Умовою вдалого здійснення фінансового аналізу є правильна організація аналітичного процесу, як системи, раціональних і узгоджених дій

досліджуваних об'єктів відповідно до поставлених завдань. Щоб бути ефективним, фінансовий аналіз має бути добре продуманим, спланованим і організованим.

Процес фінансового аналізу має бути методичним і у визначеній послідовності. Адже фінансовий аналіз слід розглядати як окрему систему, механізм оцінки, ефективна робота якого забезпечується суворим дотриманням його прийомів і методів [45, с. 365]. Організацію фінансового аналізу слід уявити як окремий процес, у якому усі аналітичні процедури проходять в установленому порядку та реалізуються за допомогою сукупності організованих, методичних і технічних прийомів, способів і прийомів. Залежно від термінології, змісту та призначення процедур, які виконує аналітик, процес фінансового аналізу можна умовно поділити на чотири основні фази окремих складових (рисунок).

Фінансовий аналіз, яким би предметом своєї діяльності не займався, системно реалізує склад, зв'язок і зміст свого методу та фазову структуру.

Далі коротко представлено зміст кожного етапу фінансового аналізу (рис. 2.1) [20, с. 392].

Рис. 2.1. Схема процесу фінансового аналізу

Вирішальним етапом у розвитку методів фінансового аналізу діяльності підприємства є процес формування їх моделей. Він включає визначення завдань, цілей та об'єктів аналізу, вивчення матеріалу та результатів раніше здійснених аналітичних досліджень, розробку плану аналізу та графіка виконання, розробку процедур і повного інструментарію

методичних прийомів та обчислювальних алгоритмів для аналізу, обмеження аналізу. та попереднє ознайомлення з нею спектром необхідної інформації.

Як зазначав відомий економіст Е. Хельферт [63], у будь-якому випадку мета аналізу повинна бути чітко усвідомлена перед тим, як взяти в руки олівець або сісти перед комп'ютером, інакше процес аналізу перетвориться на беззмістовне стискання цифр.

Формування моделі в свою чергу аналізу нам дає змогу: сформулювати оптимальну структуру інформаційного потоку про об'єкт для вирішення всієї сукупності завдань, передбачених методом аналізу, забезпечити максимальну ефективність та економічність процесу аналізу, виявити зв'язки за видами та напрямками. аналіз, зробити метод дослідження аналізу максимально адаптованим до вимог користувачів.

Визначення об'єктів фінансового аналізу має забезпечувати вирішення поставленої задачі та відповідати принципам оптимізації інформаційних вимог, цілісності та об'єктивності відображення економічних явищ і процесів, єдності індексної інформаційної моделі та алгоритмізації максимізації інформації. Обчислювальна техніка в комп'ютерній техніці.

Ознайомлення з матеріалами та результатами раніше проведених аналізів за окресленою процедурою або обраними предметами дозволяє не тільки оцінити обґрунтованість уже проведеної аналітичної роботи, але й врахувати раніше допущені помилки та недоліки при подальшому плануванні.

Планування фінансового аналізу охоплює широкий спектр питань. До них відносяться не тільки визначення строків виконання певних робіт, опис виконавців й розподілення усіх обов'язків між ними, але також і складання всієї програми аналізу, встановлення її інформаційної бази.

У графіку виконання аналітичної роботи має бути визначений мінімальний термін. Тому що чим швидше аналіз, тим ефективніше результати можна використовувати для вирішення проблем користувача.

Загальна кількість й кваліфікація аналітиків залежить від аналітичної процедури та термінів її здійснення. Розподілення завдань поміж виконавцями потребує диференційованого підходу. Важлива частина аналітичної роботи більш-менш технічна (збір, систематизація, обробка

даних), тому вона може здійснюватися за допомогою обчислювальної техніки або вручну без участі висококваліфікованого персоналу. Іншою частиною роботи є практичний аналіз оброблених і поділених даних, застосування отриманих результатів, складання висновків і рекомендацій - вони вимагають участі експертів, добре підготовлених як теоретично, так і практично.

Розробка програми та вибір аналітичного методу є одним із важливих етапів, який великою мірою визначає величину та ефективність усієї аналітичної роботи. План повинен відображати мету, об'єкт і основний напрямок аналізу, період часу, рівень деталізації та глибину дослідження всіх аспектів діяльності, інформаційне та технічне підґрунття. Встановлення в програмі обсягу інформації, що використовується для аналізу, залежить від типу аналізу, який виконується – повного (комплексного) чи тематичного (цільового), періоду аналізу (місяць, квартал, рік, роки), на який рівень управління, за якою класифікацією розрізняють суб'єкти господарювання, що є об'єктом аналізу. У деяких випадках програма може прогнозувати певні заходи для доповнення дослідження окремою інформацією.

Можливості застосування в аналізі обчислювальних пристроїв відображаються в програмі в залежності від кадрової та технічної бази, якою вона володіє. У всіх випадках необхідно максимально використовувати технологію аналітичної обробки інформації, оскільки вона не тільки полегшує роботу фахівців і звільняє їх від рутинних завдань, а й поглиблює і прискорює аналіз.

Аналітичні процедури передбачають розроблення макету аналітичних таблиць, послідовності заповнення, методичних вказівників аналітикам щодо застосування визначених джерел даних й застосовуваних прийомів аналізу та оформлення результатів виконаної роботи.

Робота з планування та аналізу включає два аспекти: складання загального планування організації та проведення різноманітних аналітичних робіт, а також складання різних планів спеціального аналізу, передбачених у комплексному плані. Хоча в обох випадках головні елементи плану (ціль, об'єкт, терміни, виконавці, процедури, технічне забезпечення інформації та аналізу) однакові, але зміст дуже різний.

В першому випадку йдеться про річне (квартальне) планування безперервно діючої комплексної галузевої системи аналізу з чіткими цілями, об'єктами, системою показників аналізу, темами аналізу, інформацією, що відображає деталі різних функцій обслуговування [63]. Водночас необхідно своєчасно та в достатньому обсязі надавати необхідну аналітичну інформацію особам, які приймають рішення. У такому комплексному плані слід використовувати сіткову діаграму, щоб повідомити послідовність, терміни та виконавців різних завдань аналізу, а також документувати, хто, коли та куди надсилає кінцеві дані, що показують результати аналізу.

Тематичні програми фінансового аналізу характеризуються певною фрагментарністю за об'єктами, виконавцями та користувачами. Основною умовою успіху фінансового аналізу є достатня та достовірна інформація, а також те, чи повністю охоплено явище та процес реальної економіки. Тільки після визначення останнього можна безпосередньо обробляти та вивчати показники діяльності.

Наступний структурний крок фінансового аналізу - власне аналітичне дослідження - включає узагальнення та групування даних, розрахунок систем синтетичних і аналітичних коефіцієнтів, створення таблиць і графіків.

У процесі такого дослідження використовують комплекс логічних, математичних й евристичних методів аналізу.

Разом з тим, як попередив Е. Хельферт, у фінансового аналітика часто виникає спокуса прорахувати все можливе від початку до кінця, але в більшості випадків деякі правильно підібрані коефіцієнти містять ту інформацію та зміст, які йому насправді потрібні [63].

Для кожного завдання фінансового аналізу необхідно сформулювати самостійну індексну підсистему і при цьому врахувати принцип її достатності для проведення відповідного поглибленого аналізу. Водночас дослідити зв'язок між показниками та рівнями їх значення.

Концептуальні моделі фінансового аналізу дозволяють вивчати таксономічні характеристики суб'єктів господарювання, включаючи економічні умови, просторово-часовий розвиток і можливості майбутньої діяльності. Аналіз фінансового стану основного органу підприємства здійснюється в системі дослідження об'єкта його діяльності, при цьому

виділяється два напрямки дослідження: активи→зобов'язання→права та інтереси; доходи→витрати→фінансові результати [60, с. 44]. Інформація з цього аналізу дозволяє оцінити повне застосування потенціалу господарської діяльності економічної системи у формуванні фінансових результатів [65]. Аналітичні дослідження розвитку економічних систем у часі та просторі дозволяють оцінити ефективність регуляторних рішень щодо економічних процесів у їх діяльності. Є можливість дослідження майбутнього стану економічної діяльності через аналіз: реальних можливостей і варіантів динамічного розвитку, очікуваних результатів діяльності; ефективність заходів, направлених на досягнення економічного росту.

На етапі наступної інтерпретації системи індексів аналізу та дослідження здійснюються описові та якісні твердження щодо кількісних показників фінансового аналізу в текстовому вигляді та відображаються у вигляді діаграм, оцінюється ефективність динаміки розвитку та потенційні можливості суб'єктів господарювання. ; підсумовуються досягнення та недоліки, резервується існуючий і визначаються заходи щодо впровадження; інформується користувачів про результати аналізу. Кожен етап дослідження завершується інтерпретацією отриманих результатів [14, с. 63]. Водночас на основі проведеного аналізу визначається, які висновки можна зробити, про що говорять отримані цифри, підтверджують вони початкові прогнози чи відкривають щось нове.

У зв'язку з цим аналітики вважають, що на етапі узагальнення результатів дослідження проходить процес синтезування показників аналізу за їх складом і факторами впливу. Чим більше цих факторів, тим важче робити висновки. У цьому випадку необхідно дивитися на групування факторів за певними ознаками та виділяти основні фактори.

Виходячи з цього, вихідну інформацію для фінансового аналізу можна розділити на три категорії: про минулу діяльність об'єктів, поточний стан (спостереження та обробка) та майбутній розвиток об'єктів, включаючи дані про майбутні зміни, їх внутрішні параметри. і зовнішні умови (прогнози).

Дуже популярним форматом представлення результатів фінансового аналізу є економічний лист - опитування. Це писемні дані суб'єктів аналізу, користувачів про результати аналітичних досліджень. Рівень якості

інтерпретування даних фінансового й технічного аналізу характеризується інформативністю, виразністю та зрозумілістю матеріалу.

На завершальному етапі фінансового аналізу користувач розробляє сценарії прийняття управлінських рішень і ідентифікує системи контролю для оцінки їх ефективності на основі інформаційних ресурсів статистичних діаграм і формулювання задач, що вирішуються за допомогою економічних листів [67, с. 136–142]. Фінансовий аналіз дозволяє знайти всю корисну інформацію у ваших вихідних даних і встановити, що і як ви можете використовувати для прийняття рішень.

У процесі прийняття рішення виконавчий орган може доповнювати отриману роз'яснювальну інформацію додатковими показниками та висновками.

Обов'язковою умовою підготовки та прийняття управлінських рішень завжди є наявність проблеми визначення різниці між фактичним станом суб'єкта господарювання та бажаним за допомогою фінансового аналізу [56].

Методи прийняття рішень передбачають діагностику проблеми, визначення можливих шляхів її вирішення, оцінювання окремих варіантів і вибір певного варіанту, який дозволив би економічній системі вирішити проблему найбільш вигідним способом. Вибір відповідного варіанту рішення враховує рівень стандартних показників фінансового аналізу щодо часу, вартості та ймовірності отримання бажаного результату.

По суті, управлінські рішення є відповідями на питання: коли, з якими зусиллями і коштами витратити, у якій послідовності, за якого розподілення обов'язків, повноважень і відповідальності, за якої будови контролю, який управлінський вплив повинен мати цей результат .

Контролювання приймання рішень передбачає вибір систем аналізу та впровадження коригувальних дій для отриманої інформації [51].

Системний підхід до вирішення проблеми господарської діяльності суб'єктів господарювання та різних користувачів щодо прийняття відповідних рішень призначає обговорення результатів фінансового аналізу як багатовекторної структурної моделі управління. Через невизначеність поведінки інформаційного ресурсу в процесі аналізу та дослідження фактично неможливо визначити абсолютно точний і повний перелік

ключових процедур на кожному етапі фінансового аналізу [53]. Таким чином, процедури та операції, які розглядаються на різних етапах фінансового аналізу, не є постійними і повинні формуватися відповідно до вимог користувача.

2.3 Методика аналізу діяльності підприємства

Оцінка підприємницької діяльності характеризує результати господарсько-фінансової діяльності, здійсненої за певний період часу. Сьогодні вітчизняні промислові підприємства надають перевагу

горизонтальному та вертикальному аналізу активів, джерел їх формування та результатів діяльності [5 с. 33].

Виконання такого аналізу дозволяє зрозуміти наявність активів, включаючи стан і факти необоротних і оборотних активів, капіталу, прибутку, довгострокових і поточних зобов'язань [49]. Цей аналіз виконується за допомогою даних фінансової звітності компанії та підкреслює зв'язок між даними фінансової звітності та аналізом діяльності компанії.

Тому при аналізі активів, капіталу та зобов'язань КП «Тернопільводоканал» використовуються дані фінансової звітності № 1, 2(додаток баланс (звіт про фінансовий стан), додаток Звіт про фінансові результати (сукупний дохід)). Стан й структура усіх необоротних активів КП «Тернопільводоканал» протягом 2017-2021 р.р. наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Склад та структура необоротних активів КП «Тернопільводоканал» за 2017-2021р.р.[47].

Необоротні активи	2017		2018		2019		2020		2021	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Нематеріальні активи	234	0,21	204	0,17	203	0,12	163	0,05	156	0,02
Незавершені капітальні інвестиції	3145	2,90	6530	5,44	30891	19,11	156464	49,62	-	-
Основні засоби	105246	96,89	113237	94,39	130582	80,77	158729	50,33	838943	94,32
Відстрочені податкові активи	-	-	-	-	-	-	-	-	532	0,06
Інші необоротні активи	-	-	-	-	-	-	-	-	49810	5,60
Усього необоротних активів	108625	100	119971	100	161676	100	315356	100	889441	100

Дані, які характеризують склад та структуру необоротних активів КП «Тернопільводоканал» у таблиці 2.1 свідчать, що найбільшу частку необоротних активів підприємства становлять основні засоби, які на кінець звітного 2021 року становлять 838,943 тис. грн. або 94,23 %.

Склад та структура ліквідних активів КП «Тернопільводоканал» наведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Склад та структура оборотних активів КП «Тернопільводоканал» за 2017-2021р.р.[47].

Оборотні активи	2017		2018		2019		2020		2021	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%

Запаси	2123	11,045	2928	6,523	3611	2,453	9525	7,286	16411	12,484
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	11962	62,231	18324	40,822	25078	17,034	37697	28,835	38931	29,615
Дебіторська заборгованість за розрахунками за видами авансами	1600	8,324	21125	47,062	43269	29,390	43228	33,066	5454	4,149
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	-	-	-	-	-	-	-	-	22528	17,137
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	-	-	-	-	1	0	-	-	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	43	0,224	60	0,134	191	0,130	13	0,010	16	0,012
Інша поточна дебіторська заборгованість	89	0,463	99	0,221	185	0,126	971	0,743	1104	0,840
Гроші та їх еквіваленти	1203	6,258	744	1,657	67736	46,009	34484	26,377	44283	33,686
Витрати майбутніх періодів	1604	8,344	1608	3,582	1575	1,070	1554	1,189	-	-
Інші оборотні активи	598	3,111	-	-	5578	3,789	3261	2,494	2731	2,077
Усього оборотних активів	19222	100	44888	100	147224	100	130733	100	131458	100

З даних таблиць видно, що КП «Тернопільводоканал» має ліквідні активи, які забезпечують поточну діяльність підприємства. На особливу увагу заслуговує наявність та структура дебіторської заборгованості, серед досліджуваних підприємств дебіторська заборгованість займає одну з найбільших часток у складі активів – 29,615%, і є запорукою забезпечення ліквідності КП «Тернопільводоканал». Грошові кошти та їх еквіваленти зросли на 33,686%.

Склад та структуру власного капіталу КП «Тернопільводоканал» наведено в таблиці 2.3.

Склад та структура власного капіталу КП «Тернопільводоканал» за 2017-2021р.р.[47].

Власний капітал	2017		2018		2019		2020		2021	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Зареєстрований капітал	90000	113,79	100000	129,69	110000	108,80	120000	84,48	160000	29,65
Додатковий капітал	6923	8,75	9234	11,98	8934	8,84	19638	13,83	14476	2,68
Нерозподілений прибуток	-13498	-17,07	-28659	-37,17	-17557	-17,37	7330	5,16	393504	72,91
Неоплачений капітал	-4331	-5,47	-3470	-4,50	-277	-0,27	-4930	-3,47	-28260	-5,24
Усього власного капіталу	79094	100	77105	100	101100	100	142038	100	539720	100

Дані таблиці 2.3 свідчать, що власний капітал в основному формується за рахунок нерозподіленого прибутку, який за останні п'ять років збільшився з -13498,0 тис. грн. до 393504,0 тис. грн., що є позитивним.

До складу статутного капіталу КП «Тернопільводоканал» також входить статутний капітал у сумі 160 000,0 тис. грн., додатковий капітал – 14 476 тис. грн., а неоплачений капітал – 28 260,0 тис. грн.

При цьому ми вважаємо вигідним відрахування певного відсотка від прибутку на поповнення резервного капіталу для формування фінансової основи для покриття можливих непередбачених витрат. Також доцільно створити фонд заохочення талантів, щоб забезпечити підприємства найкращими талантами [34].

Склад та структуру зобов'язань КП «Тернопільводоканал» наведено в таблиці 2.4, з якої видно, що підприємство має довгострокові зобов'язання, пов'язані із залученням довгострокових кредитів на розширення виробничих площ, а поточні зобов'язання складають поступово зменшується, що є позитивним.

Таблиця 2.4

Склад та структура зобов'язань підприємства КП «Тернопільводоканал» за 2017-2021р.р. [38].

Зобов'язання	2017		2018		2019		2020		2021	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Довгострокові кредити банків	26771	54,91	48283	55,02	149408	71,91	240839	79,21	391286	81,32
Короткострокові кредити банків	997	2,05	495	0,56	1484	0,71	-	-	-	-

Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	-	-	-	-	-	-	-	-	37172	7,73
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	2916	5,98	20110	22,92	34683	16,69	41360	13,60	26664	5,54
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	3574	7,33	6510	7,42	4743	2,28	4779	1,57	3631	0,75
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	713	1,46	977	1,11	1223	0,59	12	0	848	0,18
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	2536	5,20	3567	4,06	4386	2,11	1901	0,63	1923	0,40
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	11172	22,92	4857	5,53	2703	1,30	2843	0,94	3488	0,72
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	49	0,10	84	0,10	99	0,05	85	0,03	133	0,03
Поточні забезпечення	17	0,03	-	-	1444	0,69	1642	0,54	9527	1,98
Інші поточні зобов'язання	8	0,02	2871	3,28	7627	3,67	10590	3,48	6507	1,35
Усього зобов'язань	48753	100	87754	100	207800	100	304051	100	481179	100

Аналізуючи динаміку активів, капіталу та зобов'язань КП «Тернопільводоканал» (рисунок 2.2) [38], відзначимо той факт, що більш динамічно зростала вартість капіталу та зобов'язань протягом 2017-2021 рр. ніж вартість активів.

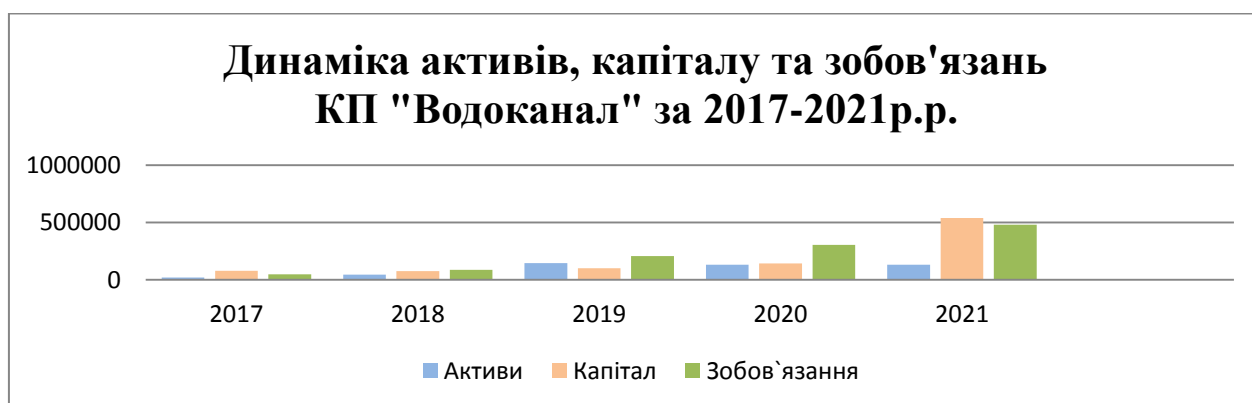

Рисунок 2.2 - Динаміка активів, капіталу та зобов'язань КП «Тернопільводоканал» за 2017-2021р.р.

Рисунок 2.3 - Динаміка показників результатів діяльності КП «Тернопільводоканал» за 2017-2021 р. р. [38].

Динамічний графік показників діяльності КП «Тернопільводоканал» (рис. 2.3) відображає відношення виручки від реалізації готової продукції до зміни її собівартості, внаслідок чого змінюється чистий прибуток. Як наслідок, виручка підприємства від реалізації готової продукції зростала швидше, ніж собівартість продукції, що призвело до стабільного зростання чистого прибутку КП «Тернопільводоканал» протягом останніх років. Відповідно до Звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) чистий прибуток підприємства збільшився внаслідок зростання чистого доходу від реалізації продукції.

Таким чином, аналіз діяльності підприємства КП «Тернопільводоканал» на підставі даних його фінансової звітності дає інформацію про зміни у складі, стані, активах, капіталі та зобов'язаннях підприємства, які можуть бути використані для прийняття технологічно обґрунтованих операційних рішень для отримання і збільшення прибутків досліджуваного підприємства.

2.4 Удосконалення методики аналізу ліквідності діяльності підприємства

Процес аналізу підприємницької діяльності в умовах сучасної економічної діяльності потребує постійного вдосконалення шляхом запровадження більш ефективних способів аналізу діяльності підприємства.

Одним із оперативних напрямків удосконалення аналітичних методів є оцінка ліквідності діяльності підприємств на основі даних фінансового обліку, наведених у фінансовій звітності КП «Тернопільводоканал»

(додаток).

При формуванні суми оборотних активів і поточних зобов'язань підприємства доцільно визначати показник ліквідності, що характеризує здатність підприємства розплачуватися за поточними зобов'язаннями за рахунок наявних оборотних активів.

Для цього всі оборотні активи та фактичні зобов'язання доцільно розділити на групи, а саме:

За ліквідністю, тобто здатністю та швидкістю реалізації, всі активи підприємства можна умовно поділити на такі категорії [32, с. 19]:

- активи:

-Актив1- найбільш ліквідні активи;

-Актив2- активи, які швидко реалізуються;

-Актив3 - активи, що повільно реалізуються;

-Актив4 - активи, що важко реалізуються;

- пасиви:

Пасив1 - найбільш строкові зобов'язання;

Пасив2 - короткострокові пасиви;

Пасив3 - довгострокові пасиви;

Пасив4 - усталені пасиви.

За ліквідністю, тобто здатністю та швидкістю реалізації, всі активи підприємства можна умовно поділити на такі категорії [8, с. 570]:

1. Найбільш ліквідні активи (Актив1) – це сума коштів, готівка, короткострокові фінансові інвестиції (цінні папери) та інші кошти на поточних, валютних та інших рахунках підприємства, які можуть бути використані для оплати негайно.

2. Швидко реалізовані активи (Актив2) (активи, які потребують певного періоду часу для перетворення в доступні кошти) включають дебіторську заборгованість, платежі, які очікується сплатити протягом 12 місяців після звітної дати, та інші поточні активи. Ліквідність цих активів різна і залежить від суб'єктивних і об'єктивних факторів: кваліфікації фінансового персоналу, відносин підприємства з платником і його платоспроможності, умов надання кредиту покупцеві, організації обігу вексель тощо.

3. Повільно оборотні активи (Актив3) (найменш ліквідні активи) - це акції та комісії. Ліквідність групи залежить від своєчасності відвантаження продукції, швидкості та правильності оформлення банківських документів, швидкості оформлення банківських розрахункових документів, якості та попиту продукції, її конкурентоспроможності, платоспроможності покупців, проформи оплати тощо.

4. Важкореалізовані активи (Актив4) стосуються активів, які використовуються для довгострокової господарської діяльності. Сюди ми можемо включати перший рядок розділу активів балансу «необоротні активи».

Пасиви за балансом класифікуються на наступні категорії відповідно до збільшення зобов'язання щодо їх погашення:

1. Найпоточніші зобов'язання (Пасив1) – це кредиторська заборгованість, позики працівникам та інші короткострокові зобов'язання.

2. Короткострокові зобов'язання (Пасив2) відносяться до короткострокових банківських позик та інших позик, які необхідно повернути протягом 12 місяців після звітної дати.

3. Довгострокові зобов'язання (Пасив3) відносяться до довгострокових банківських кредитів, позикових коштів та інших довгострокових зобов'язань.

4. Постійні пасиви (Пасив4) - це є власний капітал підприємства (статті першого розділу пасиву балансу).

Підприємство вважається ліквідною, якщо її поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання.

Для оцінки ліквідності балансу (звіту про фінансовий стан) підприємства КП «Тернопільводоканал» необхідно збалансувати розрахунок окремих груп активів і пасивів з метою дотримання рівняння балансу:

$$\begin{aligned} \text{Актив1} \geq \text{Пасив1}; \text{Актив2} \geq \text{Пасив2}; \\ \text{Актив3} \geq \text{Пасив3}; \text{Актив4} \leq \text{Пасив4} \end{aligned} \quad (2.5)$$

У таблиці 2.5 наведено результати розподілу активів балансу (звіту про фінансовий стан) КП «Тернопільводоканал» за рівнем ліквідності активів за 2017-2021 роки.

Класифікація активів КП «Тернопільводоканал» за рівнем ліквідності за 2017-2021р.р. [47].

Активи, тис. грн.	2017	2018	2019	2020	2021
Найбільш ліквідні активи (A1)	1203	744	67736	34484	44283
Активи, що швидко реалізуються (A2)	14249	39548	74110	85157	70748
Активи, що повільно реалізуються (A3)	2123	2928	3611	9525	16411
Активи, що трудно реалізуються (A4)	108625	119971	161676	315356	889441

Дані таблиці 2.6 характеризують активи підприємства за рівнем ліквідності. Дані свідчать про те, що за останні п'ять років господарської діяльності активи, що швидко обертаються, переважають зобов'язання КП «Тернопільводоканал» за 2017-2021 роки наведені в таблиці за термінами погашення зобов'язань.

Таблиця 2.7

Класифікація пасивів КП «Тернопільводоканал» за рівнем терміну погашення пасивів за 2017-2021р.р.[47]

Активи, тис. грн.	2017	2018	2019	2020	2021
Найбільш строкові зобов'язання (П1)	20968	38976	55464	61570	80366
Короткострокові позики (П2)	997	495	1484	-	-
Довгострокові пасиви (П3)	26771	48283	149408	240839	391286
Усталені пасиви (П4)	79094	77105	101100	142038	539720

Результати в таблицях 2.6 і 2.7 свідчать про наявність високоліквідних активів, але вони не повністю покривають сьогодні поточні зобов'язання. Але вони можуть негайно погасити свій поточний борг у вигляді кредиторської заборгованості до запитання завдяки ліквідним активам, які можна швидко ліквідувати, — дебіторській заборгованості за товари, продукти та послуги.

Також позитивним є виконання третьої умови цього рівняння балансу, яке відображає здатність компанії оплачувати довгострокові зобов'язання за рахунок активів, що повільно ліквідуються.

Виконання останньої умови рівняння балансу КП «Тернопільводоканал» забезпечує підприємству достатній статутний капітал. Показник ліквідності КП «Тернопільводоканал» є ключовим показником

платоспроможності досліджуваного підприємства.

Платоспроможність підприємства викликала впевненість керівництва підприємства, яке може ефективно використовувати власні кошти та підвищувати прибутковість підприємства [32].

Показники ліквідності у КП «Тернопільводоканал» за 2017-2021р.р. наведені нами в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Показники ліквідності у КП «Тернопільводоканал» за 2017-2021р.р. [47].

Показник	2017	2018	2019	2020	2021
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,87	1,14	2,52	2,07	1,46
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,05	0,02	1,16	0,55	0,49
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,62	0,47	0,33	0,32	0,53
Коефіцієнт покриття зобов'язань власним капіталом	0,62	1,14	2,06	2,14	0,89
Коефіцієнт рентабельності	0	0	0,05	0,07	0,02

Розраховані показники ліквідності КП «Тернопільводоканал» показують те, що на сьогодні досліджуване підприємство є ліквідним. Однак, необхідно й слід вказати, що ця ліквідність є виправданою і достовірною, яка забезпечує можливість вдалого отримання кредитів задля розширення своєї діяльності. Потрібно відмітити, що управлінці підприємства працюють правильно в цьому напрямку.

Динаміку ліквідності підприємства КП «Тернопільводоканал» наведено на рисунку 2.4. [38].

Рисунок 2.4 - Показники ліквідності КП «Тернопільводоканал» за 2017-2021р.р.

Як видно нам з рисунку, коефіцієнт фінансової стійкості та коефіцієнт рентабельності КП «Тернопільводоканал» протягом 2017-2021 р. р. майже не зазнав змін.

Разом з тим, коливання в значеннях мають коефіцієнт загальної ліквідності від 0,87 до 2,52 та 1,46, коефіцієнт абсолютної ліквідності – від 0,05 до 0,49, коефіцієнт покриття зобов'язань – від 0,62 до 2,06 та 0,89.

Однак ці показники знаходяться в межах нормативних значень і не викликають уваги керівництва підприємства. Розраховані показники ліквідності свідчать про налагоджену систему надання послуг КП «Тернопільводоканал» та налагоджене матеріально-технічне забезпечення для процесу діяльності. Крім того, підприємство все ж не має недостатньої ліквідності для погашення поточних зобов'язань і тому не здатне виконувати всі договірні зобов'язання вчасно.

Разом з тим, у процесі аналізу діяльності підприємствам КП «Тернопільводоканал» рекомендовано не лише систематично аналізувати ліквідність, яка характеризує здатність підприємства розраховуватися з

кредиторами, а й приділяти увагу аналізу господарської діяльності та фінансової стійкості підприємства.

Проведений аналіз дає можливість менеджерам підприємства здійснювати систематичний контроль за формуванням і використанням реальних ресурсів, оперативно управляти оборотними активами з метою погашення термінових поточних зобов'язань, управляти власним і позиковим капіталом.

Загалом удосконалення аналізу діяльності сприяє вдосконаленню фінансового обліку в розробці та впровадженні елементів ефективної облікової політики [31].

Висновки до розділу 2

1. Облікова політика КП «Тернопільводоканал» встановлена на 5 років і може бути змінена лише у разі зміни законодавчих вимог або вимог органу, який затвердив положення (стандарти) бухгалтерського обліку, ці зміни забезпечать більш достовірне відображення подій або бізнесу. У разі зміни облікової політики КП «Тернопільводоканал» необхідно пояснити причину та суть зміни, суму коригування нерозподіленого прибутку на початок звітного року або причину, яка не може бути достовірно встановлена. розкривається в примітках до фінансової звітності.

2. Для покращення роботи рекомендуємо розробити бухгалтерську робочу інструкцію з обліку основних засобів та провести аналіз дебіторської заборгованості, щоб запобігти надмірній дебіторській заборгованості на кінець облікових періодів та її прострочення.

3. Вирішальним етапом у розвитку методів фінансового аналізу діяльності підприємства є процес формування їх моделей. Він включає визначення завдань, цілей та об'єктів аналізу, вивчення матеріалу та результатів раніше проведених аналітичних досліджень, розробку плану аналізу та графіка виконання, розробку процедур і повного інструментарію методичних прийомів та обчислювальних алгоритмів для аналізу, обмеження аналізу та попереднє ознайомлення з нею спектром необхідної інформації.

4. Дані, які характеризують склад та структуру необоротних активів КП «Тернопільводоканал» свідчать, що найбільшу частку необоротних активів підприємства становлять основні засоби, які на кінець звітного 2021 року становлять 838,943 тис. грн. або 94,23 %. КП «Тернопільводоканал» має ліквідні активи, які забезпечують поточну діяльність підприємства. На особливу увагу заслуговує наявність та структура дебіторської заборгованості, серед досліджуваних підприємств дебіторська заборгованість займає одну з найбільших часток у складі активів – 29,615%, і є запорукою забезпечення ліквідності КП «Тернопільводоканал». Грошові кошти та їх еквіваленти зросли на 33,686%. Власний капітал в основному формується за рахунок нерозподіленого прибутку, який за останні п'ять років збільшився з - 13498,0 тис. грн. до 393504,0 тис. грн., що є позитивним.

5. Аналіз діяльності підприємства КП «Тернопільводоканал» на підставі даних його фінансової звітності дає інформацію про зміни у складі, стані, активах, капіталі та зобов'язаннях підприємства, які можуть бути використані для прийняття технологічно обґрунтованих операційних рішень для отримання і збільшення прибутків досліджуваного підприємства. Розраховані показники ліквідності КП «Тернопільводоканал» показують те, що на сьогодні досліджуване підприємство є ліквідним. Однак, необхідно й слід вказати, що ця ліквідність є виправданою і достовірною, яка забезпечує можливість вдалого отримання кредитів задля розширення своєї діяльності. Потрібно відмітити, що управлінці підприємства працюють правильно в цьому напрямку.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1 Організація технології аудиту діяльності підприємства

Для організації технології аудиту діяльності підприємства найважливіше місце мають: аудиторська програма, аудиторська вибірка, контроль якості роботи аудиторів, аудиторська інформація та докази, їх види та методи одержання, документація аудитора, методи аудиторської перевірки, аналітичні процедури, оцінка принципів діючого підприємства [37].

Програма аудиту є розвитком плану аудиту і являє собою перелік процедур, які необхідні для кожної конкретної частини перевірки. Програма аудиту діяльності підприємства включає такі складові [2, с. 324].

1) графік роботи аудиторів (визначаються кінцеві строки підготовки та представлення матеріалів);

2) детальні процедури (в програмі детально описуються всі процедури, що необхідні для реалізації плану аудиторської перевірки);

3) контроль роботи (в програмі вказується як проводитиметься контроль за ходом аудиторської перевірки);

4) персонал (визначається весь персонал, який буде задіяний при проведенні аудиту та особливості завдань кожного).

Як-правило, аудиторська програма включає [43]:

а) тестування операцій;

б) аналітичні процедури;

в) тестування статей балансу.

Тести операцій розробляються для перевірки кількісних помилок та порушень з метою підтвердження правильності статей фінансової звітності. Для проведення цих тестів визначається [57, с. 416]:

1) чи є відповідний дозвіл для проведення господарських операцій (ліцензії, сертифікати, патенти);

2) чи правильно зроблені проводки та підведені підсумки в журналах та книгах аналітичного обліку;

3) чи правильно перенесена інформація в головну книгу.

Аналітичні процедури використовуються для:

- 1) одержання інформації про діяльність клієнта;
- 2) оцінки фінансової стійкості підприємства;
- 3) виявлення можливих помилок у фінансовій звітності;
- 4) скорочення числа та обсягів тестів.

Тестування статей балансу зосереджується на головній книзі та формі №1.

Тести включають:

- підтвердження рахунків дебіторів;
- обстеження товарно-матеріальних запасів;
- підрахунок грошових засобів;
- перевірку правильності періодизації операцій тощо.

Кожна аудиторська фірма самостійно встановлює вимоги до аудиторських програм. Найбільш широко застосовуються такі вимоги [15]:

- а) опис сутності процедур;
- б) посилання на робочі документи;
- в) вказівка аудитора, що виконує роботу;
- г) дата початку та кінця аудиторської перевірки;
- д) загальна інформація про результати аудиторської перевірки.

Час проведення аудиторської перевірки визначається умовами договору. В процесі перевірки аудитор не в змозі охопити всі її об'єкти суцільним обстеженням. Тому суцільні перевірки він проводить лише по окремих ділянках обліку, а основну масу операцій перевіряє вибірково. Це значно прискорює і здешевлює аудит. Тому основним принципом в плануванні аудиту є вибірка, зміст якої полягає у виборі операцій з бухгалтерського обліку, де можливі помилки.

Число відібраних операцій та документів для аудиторської перевірки залежить від оцінки аудитором системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю - чим вища така оцінка, тим менший обсяг вибірки.

Обсяг аудиторської вибірки може бути визначений двома шляхами [24, с. 257-258]:

- оцінково, спираючись на попередній досвід та досвід практичної роботи;
- статистичними методами, які базуються на вірогідностях появи помилок.

При використанні першого методу аудитор, як правило, визначає обсяг вибірки інтуїтивно, виходячи із нагромадженого аудиторського досвіду та специфіки господарських операцій (наприклад, перевірити кожен 10-й чи 100-й

документ або правильність нарахування заробітної плати та інше).

При використанні другого методу аудитор спочатку встановлює необхідну точність підтвердження інформації, а потім, використовуючи формулу вибіркового розподілу Пуасона, визначає коефіцієнт надійності (достовірності) і на його основі проводить розрахунок обсягу вибірки.

Контроль якості роботи аудиторів здійснюється у таких формах [11, с. 500]:

- 1) контроль основного аудитора за роботою своїх асистентів;
- 2) контроль аудиторської фірми за роботою основного аудитора;
- 3) зовнішній контроль.

Основний аудитор – керуючий партнер. В процесі проведення аудиту він зобов'язаний контролювати роботу своїх асистентів у відповідності до ступеня довіри до них та компетенції і практичного стажу роботи.

Аудиторська фірма здійснює контроль за роботою головного спеціаліста, як правило, вибірково. Такий контроль здійснюється шляхом обговорення результатів аудиторських перевірок та отриманих висновків, а також при отриманні рекламаций від клієнтів чи державних органів.

Зовнішній контроль проводиться сторонніми організаціями, наприклад, Комісією з цінних паперів та фондового ринку, Укрстрахнаглядом тощо.

Контроль окремих аудиторських перевірок включає в себе такі поняття [3]:

- делегування повноважень - це забезпечення незалежності, професіоналізму, компетентності аудиторів та свободи їх дій;

- нагляд - це забезпечення поточного контролю роботи аудиторів з метою усунення проблемних питань з бухгалтерського обліку клієнта для прийняття адекватних дій;

- перевірка - це перевірка всієї роботи, проведеної аудиторами для забезпечення виконання норм та стандартів аудиту, достатності документації та досягнення цілей аудиторської перевірки.

Загальний контроль якості аудиту базується на наявності наступних елементів [3]:

- а) визначенні особистих якостей аудиторів (чесність, порядність, об'єктивність, незалежність, конфіденційність);
- б) професіоналізм та компетентність аудиторів;
- в) обґрунтований розподіл роботи між членами аудиторської групи;

- г) нагляд за роботою аудиторів з метою забезпечення стандартів якості;
- д) суворі політика вибору клієнтів та продовження співробітництва з ними;
- е) поточний контроль аудиторської фірми за ефективністю своєї політики та процедур контролю якості.

Для одержання високої якості аудиторських перевірок необхідні такі заходи:

- безперервне навчання та перепідготовка аудиторів;
- розробка та вдосконалення власних аудиторських стандартів;
- розробка ефективної системи внутрішнього контролю якості аудиторських перевірок;
- наявність жорсткої системи зовнішнього контролю якості з боку державних контролюючих органів (ДПС України).

Уся інформація, підготовлена та зібрана аудитором до початку, в процесі перевірки та за її результатами є аудиторською інформацією. Частина цієї інформації являє собою документи або їх копії, які можуть розглядатись як аудиторські докази.

Аудиторські докази - це інформація, зібрана аудитором в процесі перевірки та висновок, який служить для обґрунтування аудиторського заключення. Усі аудиторські докази повинні бути релевантними та достатніми.

Релевантність доказів - це їх цінність для вирішення будь - якої проблеми, а достатність визначається в кожному конкретному випадку на підставі оцінки системи внутрішнього контролю та аудиторського ризику.

Усі аудиторські докази поділяються на внутрішні, зовнішні та змішані. Внутрішні - це аудиторська інформація, що одержана безпосередньо від клієнта. Зовнішні - це інформація, одержана від третіх осіб або організацій. *Змішані* - це інформація, отримана від клієнта та підтверджена зовнішнім джерелом [16].

Якість аудиторських доказів залежить від їх джерела. Вони можуть бути одержані із документальних джерел, в ході усних опитувань персоналу клієнта та третіх осіб або при безпосередньому спостереженні аудитором за виконанням облікових та інших операцій на підприємстві. За ступенем надійності та достовірності найбільш цінні докази, які одержані самим аудитором. Документальні докази та письмові пред'явлення мають значну перевагу над доказами, одержаними при усних опитуваннях.

Аудиторський ризик (ризик прийняття невірної рішення) значно зменшується, якщо аудитор використовує докази, одержані з різних джерел та різні за формою пред'явлення. Якщо докази, одержані з одного джерела перечать доказам, одержаним з іншого джерела, аудитор зобов'язаний використовувати поглиблені процедури збору інформації, щоб бути впевненим у достовірності зібраних доказів та обгрунтованості висновків [17]. Якщо аудитор не в змозі зібрати достатні докази, то він зобов'язаний відобразити цей факт у своєму висновку.

Збираючи аудиторські докази аудитор повинен використовувати такі процедури:

- 1) перевірка арифметичних розрахунків клієнта (повна чи вибіркова);
- 2) спостереження або участь в інвентаризації різних активів клієнта;
- 3) спостереження за здійсненням окремих господарських та бухгалтерських операцій клієнта;
- 4) перевірка достовірності окремих статей звітності;
- 5) усне опитування персоналу і керівництва;
- 6) перевірка документів, одержаних клієнтом від третіх осіб;
- 7) перевірка документів, підготовлених на підприємстві клієнта.

Аудиторські процедури - це аналіз та оцінка одержаної аудитором інформації, дослідження найважливіших фінансових та економічних показників з метою виявлення незвичайних фактів, показників та встановлення причин їх виникнення. В процесі аудиту типовими видами процедур є:

- 1) співставлення залишків по рахунках за різні облікові періоди;
- 2) співставлення показників обліку та фінансової звітності з тими, що прогнозувалися керівництвом підприємства;
- 3) оцінка співставлень між різними статтями звітності та співставлення їх з даними попередніх періодів;
- 4) співставлення фінансових показників діяльності із середніми показниками підприємств аналогічного профілю;
- 5) співставлення фінансової і нефінансової інформації.

Усі зібрані аудитором докази відображаються аудитором в його робочих документах.

Уся документація аудитора відноситься до його робочих паперів. Досвідчені

аудитори готують свої робочі папери достатньо повно і детально, включаючи до них такі важливі проблеми :

- 1) інформація про організаційну структуру підприємства;
- 2) витяги з юридичних документів, угод, протоколів зборів чи їх копій;
- 3) обґрунтування процесу аудиту на даному підприємстві;
- 4) відображення результатів вивчення та оцінки системи обліку та внутрішнього контролю;
- 5) аналіз угод та залишків по рахунках;
- 6) аналіз найважливіших показників, що відображують тенденції розвитку;
- 7) відображення сутності, часу і обсягу виконаних аудиторських процедур і їх результатів;
- 8) докази того, що, виконана асистентами робота, була провірена та проаналізована аудитором;
- 9) вказівки про те, хто і коли виконував аудиторські процедури;
- 10) копії розмов аудитора з експертами, консультантами чи представниками третьої сторони;
- 11) копії листів, що передані аудитором своєму клієнту, в то числі по зобов'язаннях;
- 12) листи, одержані від клієнта або його представників;
- 13) заключення, пояснення, інші представлення аудитору, які стосуються найбільш важливих аспектів аудиту;
- 14) копії фінансової звітності за попередні звітні періоди, а також аудиторських висновків, довідок, актів.

Усі робочі документи аудитора повинні зберігатись в папках, які називаються досьє клієнта. Досьє поділяють на поточні, постійні і спеціальні.

Поточне досьє містить усю інформацію, яка важлива для аудиту на протязі тривалого часу. До них відносять :

- 1) організаційну інформацію (дані про акціонерів, директора, головного бухгалтера, місцезнаходження, копії засновницьких документів);
- 2) інформацію про підприємство і його діяльність (основні види діяльності, коротка історія, характеристика кадрового потенціалу, опис особливостей бухгалтерського обліку та контролю, загальні схеми організації управління, загальні схеми технологічного процесу);

- 3) деталі договору про аудиторську перевірку;
- 4) інформація для аудиту (господарські контракти, банківська інформація, правові питання);
- 5) найбільш важливі угоди;
- 6) особливості оподаткування клієнта.

Спеціальне досье аудиторської перевірки, відкриваються в залежності від обставин і воно може включати в себе:

- підшивку кореспонденції;
- спеціальні постанови, укази, податкову документацію, дані про дотримання законодавства.

Робочі папери є власністю аудитора. Він повинен забезпечити їх належне зберігання та дотримання конфіденційності цієї інформації.

До числа найбільш важливих методів аудиторської перевірки відносять фактичну перевірку, підтверджуючу документальну перевірку, спостереження, опитування, аналітичні тести, обстеження, спеціальну перевірку, тощо.

Під фактичною перевіркою розуміється огляд або підрахунок аудитором матеріальних активів в процесі інвентаризації.

Підтвердження - це одержання письмової відповіді від клієнта або трьох осіб для підтвердження точності інформації.

Документальна перевірка - це перевірка облікових документів та записів.

В практиці роботи аудиторів використовуються такі елементи методу документальної перевірки, як :

а) формальна перевірка документів (правильність заповнення всіх реквізитів, наявність неоговорених виправлень, підчисток, дописувань, достовірність підписів посадових та матеріально відповідальних осіб);

б) арифметична перевірка - це перевірка правильності підрахунків у документах;

в) перевірка документів по суті (законність та доцільність господарських операцій, правильність віднесення операцій на рахунки та включення у статті).

Спостереження - це одержання загальної уяви про можливості клієнта.

Опитування - це одержання письмової або усної інформації від клієнта.

Обстеження - це особисте ознайомлення з проблемою.

Крім методів проведення перевірки існують методи організації перевірки. До них відносять суцільну перевірку (документальну та фактичну), вибірккову, аналітичну, комбіновану перевірки.

Аналітичні процедури є видом незалежних процедур для одержання аудиторських доказів. Як-правило, їх зміст зводиться до використання економічного аналізу показників та тенденцій з метою формування аудиторських висновків.

Усі аналітичні процедури включають в себе:

а) порівняння фінансової інформації:

- із співставленою інформацією за попередній період;
- із обліковими результатами;
- із аналогічною інформацією підприємств галузі;

б) вивчення співвідношень елементів фінансової інформації у фінансову та нефінансову інформації.

При виконанні аналітичних процедур можуть використовуватись різні методи: від простих порівнянь до складного економічного аналізу із використанням економіко-математичних методів та елементів статистики.

На стадії планування аудиту аналітичні процедури допомагають аудитору з'ясувати особливості діяльності клієнта та визначити проблеми у формуванні фінансової інформації та можливих елементів ризику.

Одна із основних цілей виконання аналітичних процедур - це визначення об'єктів перевірки, які потребують пристальної уваги аудитора. На практиці в більшості випадків аналітичні процедури являють собою оцінку фінансових показників за допомогою вивчення вірогідних залежностей між ними.

Основні методи, які використовують в даних процедурах:

- а) процент порівняння;
- б) коефіцієнт аналізу фінансового стану підприємства;
- в) балансовий метод;
- г) регресивний аналіз.

Однією з найбільш неприємних ситуацій для аудитора є така, коли після аудиторської перевірки та видачі позитивного аудиторського висновку підприємство неочікувано закінчує свою діяльність по причині банкрутства. Тому в процесі аудиторської перевірки аудитору слід переконатися в тому, що

підприємство має запас фінансової сталості, є життєдіяльним, тобто, не має намірів, ні зобов'язань припинити свою діяльність в майбутньому.

Тому в процесі аудиторської перевірки діяльності слід встановити основні показники, які характеризують можливість банкрутства підприємства. До них є:

- 1) неможливість своєчасно погасити борги по причинах;
- 2) неможливість продовжити комерційну діяльність за обставинами.

3.2 Методика аудиту діяльності підприємства

Загальна програма аудиту виробничого процесу й діяльності підприємства включає перевірку правильності і достовірності формування облікової інформації про собівартість продукції. Тому необхідно оцінити ефективність цього процесу в організації в цілому.

Дослідження практики аудиту діяльності дозволяє зробити висновок про те, що ця методика включає дослідження таких елементів [3, с. 246]:

- організаційна основа;
- корпоративна структура;
- кошторисне нормування;
- ціноутворення у наданні послуг - поточна практика обліку витрат;
- характеристику оподаткування.

На будь-якому етапі перевірки важливо пам'ятати, що основними принципами діяльності є нарахування доходів і витрат та їх відповідність. Це означає, що всі витрати реєструються в міру їх виникнення, незалежно від дати врахування їх у валюті балансу. Враховуючи це правило, алгоритм перевірки матиме форму комбінації: перевірки документів, камеральної перевірки та відповідності критеріям ідентифікації та визнання (рис. 3.1).

Важливість таких аудитів підприємствах комунального господарства полягає в повноті отримання достовірної інформації для потреб управління та правильності розрахунку фінансових результатів діяльності за різними об'єктами виробничого процесу (розрахунок повної собівартості і суми належних податків і рентабельності (збитків) окремих об'єктів).

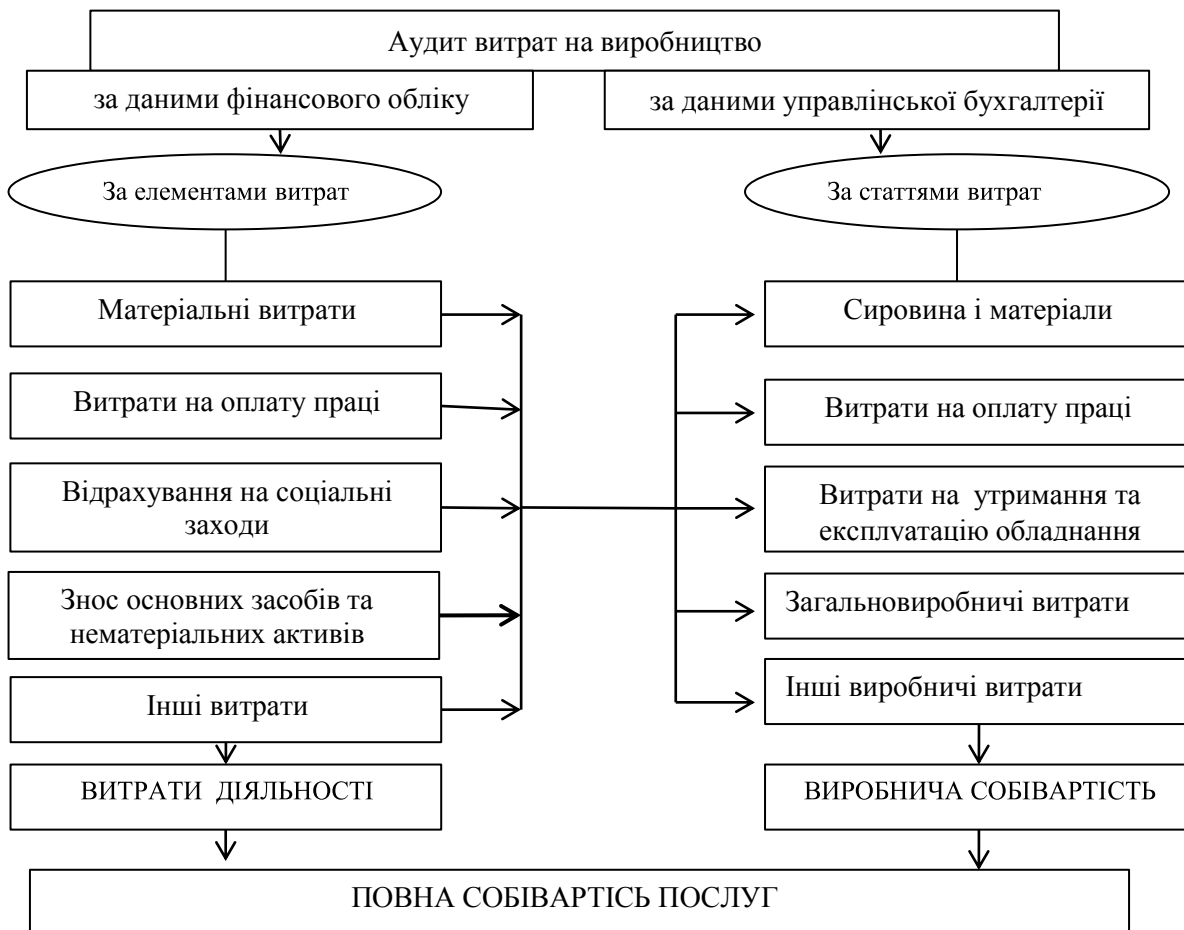

Рис 3.2. Загальна схема організації аудиту витрат діяльності[54].

Методично-технічна система як сукупність методів дослідження законності та обґрунтованості дій підприємства з метою оцінки зручності та правильності витрат діяльності передбачає [33]:

- при фактичному контролі - інвентаризації, обстеження, спостереження, лабораторний аналіз, експертиза (експертна оцінка), контрольні заміри;
- під час документального контролю .

Процес аудиту собівартості продукції підприємств досліджуваної галузі здійснюється за такою схемою:

первинний документ – зведений документ – реєстр бухгалтерського обліку
 – Головна книга – фінансова звітність

На рисунку 3.3 наведено принципову схему процесу аудиту матеріальних витрат підприємств досліджуваної галузі [55].

Рис 3.3. Схема процесу аудиту матеріальних витрат цукрового заводу

Окрім вище зазначеного, для побудови ефективного процесу контролю витрати підприємства можна класифікувати за різними ознаками: напрямом впливу на результат, відношенням до нормативів тощо (табл. 3.1) [33].

Таблиця 3.1

Класифікація витрат

Ознака класифікації	Види витрат
1. Ступінь регульованості	Регульовані — витрати, розмір яких залежить від регулюючого впливу на них дій управлінців різних рівнів. Нерегульовані витрати — виникнення яких не залежить від керівника центру витрат (зумовлені впливом зовнішніх факторів)
2. Напрямок впливу на результати діяльності	Ефективні — витрати, в результаті здійснення яких підприємство одержує доходи від реалізації продукції, для виробництва якої вони передбачалися. Неефективні — витрати непродуктивного характеру, у результаті здійснення яких не очікується одержання доходів
3. За відношенням до нормативів	Витрати в межах норм (кошторисів) — котрі відповідають установленим нормам (або кошторисам) за їх видами і статтями. Витрати, що відхиляються від норм (кошторисів) — котрі не відповідають установленим нормам (або кошторисам) за видами та статтями

Отже, дослідивши процес методики аудиту виробничого процесу, можна зробити висновок, про те, що аудит — функція управління, яка дозволяє отримати інформацію про можливі способи облікового відображення й оподаткування на підприємстві, і в залежності від них формуються подальші етапи перевірки, передбачаються відповідні аудиторські процедури, та в кінцевому результаті формуються рекомендації щодо покращення системи обліку загалом.

Висновки до розділу 3

1. В організації технології аудиту діяльності підприємства найважливіше місце займають: аудиторська програма, аудиторська вибірка, контроль якості роботи аудиторів, аудиторська інформація та докази, їх види та методи одержання, документація аудитора, методи аудиторської перевірки, аналітичні процедури, оцінка принципів діючого підприємства.

2. Однією з найбільш неприємних ситуацій для аудитора є така, коли після аудиторської перевірки та видачі позитивного аудиторського Звіту (висновку) підприємство неочікувано закінчує свою діяльність по причині банкрутства. Тому в процесі аудиторської перевірки аудитору слід переконатися в тому, що підприємство має запас фінансової сталості, є життєдіяльним, тобто, не має намірів, ні зобов'язань припинити свою діяльність в майбутньому.

Тому в процесі аудиторської перевірки діяльності слід встановити основні показники, які характеризують можливість банкрутства підприємства. До них є:

- 1) неможливість своєчасно погасити борги по причинах;
- 2) неможливість продовжити господарську діяльність за обставинами.

3. Загальна програма аудиту виробничого процесу й діяльності підприємства включає перевірку правильності і достовірності формування облікової інформації про собівартість продукції. Тому необхідно оцінити ефективність цього процесу в організації в цілому.

4. Дослідивши процес методики аудиту виробничого процесу, можна зробити висновок, про те, що аудит – функція управління, яка дозволяє отримати інформацію про можливі способи облікового відображення й оподаткування. В залежності від них формуються подальші етапи перевірки, передбачаються відповідні аудиторські процедури, та в кінцевому результаті формуються рекомендації щодо покращення системи управління загалом.

ВИСНОВКИ

1. Тернопільське КП «Тернопільводоканал» – велике підприємство, де працює 540 працівників. Займається різними видами діяльності, зокрема наданням послуг з водовідведення та водопостачання юридичним та фізичним особам. Характерною рисою комунального господарства є державне регулювання цін, яке забезпечується шляхом визначення рівня норми прибутку та затвердження тарифів на комунальні послуги.

2. Метою розрахунку вартості платних послуг, що надаються досліджуваним підприємством, є складання планових розрахунків з метою отримати інформацію про собівартість одиниці продукції, пов'язану з ціноутворенням, контролем витрат і формуванням доходу.

3. Аналізуючи структуру та динаміку доходів і витрат від виконання робіт, товарів і послуг досліджуваних підприємств, можна зробити загальний висновок, що основну частину доходів і витрат Тернопільський водозавод складає від основної роботи. Кінцеві фінансові результати Розглянуто наслідки організації всіх видів робіт. Діяльність КП «Тернопільводоканал» є прибутковою.

4. Облікова політика КП «Тернопільводоканал» встановлена на 5 років і може бути змінена лише у разі зміни законодавчих вимог або вимог органу, який затвердив положення (стандарт) бухгалтерського обліку, ці зміни забезпечать більш достовірне відображення подій або бізнесу. У разі зміни облікової політики КП «Тернопільводоканал» необхідно пояснити причину та суть зміни, суму коригування нерозподіленого прибутку на початок звітного року або причину, яка не може бути достовірно встановлена. розкривається в примітках до фінансової звітності.

5. Для покращення роботи рекомендуємо розробити бухгалтерську робочу інструкцію з обліку основних засобів та провести аналіз дебіторської заборгованості, щоб запобігти надмірній дебіторській заборгованості на кінець облікових періодів та її прострочення.

6. Вирішальним етапом у розвитку методів фінансового аналізу діяльності підприємства є процес формування їх моделей. Він включає визначення завдань, цілей та об'єктів аналізу, вивчення матеріалу та результатів раніше проведених аналітичних досліджень, розробку плану аналізу та графіка виконання, розробку процедур і повного інструментарію методичних прийомів та обчислювальних

алгоритмів для аналізу, обмеження аналізу. та попереднє ознайомлення з нею спектром необхідної інформації.

7. Дані, які характеризують склад та структуру необоротних активів КП «Тернопільводоканал» свідчать, що найбільшу частку необоротних активів підприємства становлять основні засоби, які на кінець звітнього 2021 року становлять 838,943 тис. грн. або 94,23 %. КП «Тернопільводоканал» має ліквідні активи, які забезпечують поточну діяльність підприємства. На особливу увагу заслуговує наявність та структура дебіторської заборгованості, серед досліджуваних підприємств дебіторська заборгованість займає одну з найбільших часток у складі активів – 29,615%, і є запорукою забезпечення ліквідності КП «Тернопільводоканал». Грошові кошти та їх еквіваленти зросли на 33,686%. Власний капітал в основному формується за рахунок нерозподіленого прибутку, який за останні п'ять років збільшився з -13498,0 тис. грн. до 393504,0 тис. грн., що є позитивним.

8. Аналіз діяльності підприємства КП «Тернопільводоканал» на підставі даних його фінансової звітності дає інформацію про зміни у складі, стані, активах, капіталі та зобов'язаннях підприємства, які можуть бути використані для прийняття технологічно обґрунтованих операційних рішень для отримання і збільшення прибутків досліджуваного підприємства. Розраховані показники ліквідності КП «Тернопільводоканал» показують те, що на сьогодні досліджуване підприємство є ліквідним. Однак, необхідно й слід вказати, що ця ліквідність є виправданою і достовірною, яка забезпечує можливість вдалого отримання кредитів задля розширення своєї діяльності. Потрібно відмітити, що управлінці підприємства працюють правильно в цьому напрямку.

9. В організації технології аудиту діяльності підприємства найважливіше місце займають: аудиторська програма, аудиторська вибірка, контроль якості роботи аудиторів, аудиторська інформація та докази, їх види та методи одержання, документація аудитора, методи аудиторської перевірки, аналітичні процедури, оцінка принципів діючого підприємства.

10. Однією з найбільш неприємних ситуацій для аудитора є така, коли після аудиторської перевірки та видачі позитивного аудиторського Звіту (висновку) підприємство неочікувано закінчує свою діяльність по причині банкрутства. Тому в процесі аудиторської перевірки аудитору слід переконатися в тому, що

підприємство має запас фінансової сталості, є життєдіяльним, тобто, не має намірів, ні зобов'язань припинити свою діяльність в майбутньому.

Тому в процесі аудиторської перевірки діяльності слід встановити основні показники, які характеризують можливість банкрутства підприємства. До них належать:

- а) неможливість своєчасно погасити борги по причинах;
- б) неможливість продовжити господарську діяльність за обставинами.

11. Загальна програма аудиту виробничого процесу й діяльності підприємства включає перевірку правильності і достовірності формування облікової інформації про собівартість продукції. Тому необхідно оцінити ефективність цього процесу в організації в цілому.

12. Дослідивши процес методики аудиту виробничого процесу, можна зробити висновок, про те, що аудит – функція управління, яка дозволяє отримати інформацію про можливі способи облікового відображення й оподаткування. В залежності від них формуються подальші етапи перевірки, передбачаються відповідні аудиторські процедури, та в кінцевому результаті формуються рекомендації щодо покращення системи управління загалом.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н. С., Топоркова О. В., Наумова Т. А., Ковалевська Н. С., Янчева І. В., Янчев В. В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Харків: Форт, 2016. 447 с.
2. Аудит: підручник (в двох частинах) / за ред. Грушко В.І./ Брадул О.М., Шепелюк В.А, Ільїна С.Б., Юнацький М.О., Хорошенко А.П.,Брадул Т.В., 4-те вид. доп. і перероб. К. : Видавництво Ліра-К, 2019. 324 с.
3. Аудиторська палата України URL : <http://www.apu.com.ua>
4. Баранова А.О. Аудит : [навч. посібник] / А.О. Баранова. – Х.: ХДУХТ, 2017. – 246 с.
5. Берест М. М. Фінансовий аналіз : навчальний посібник : [Електронне видання]/ М. М. Берест. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 164 с. ISBN 978-966-676-677-2
6. Бібліотеки та науково-інформаційні центри України URL : <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html>
7. Бондар М. І., Верига Ю. А., Орищенко М. М. та ін. Звітність підприємства: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2015. 570 с.
8. Бондар М. І., Єфіменко В. І., Ловінська Л. Г. та інші. Фінансовий облік: підручник. К.: КНЕУ, 2012. 590 с.
9. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Р. Л. Хом'як, В. І. Лемішовський, А. С. Мороз та ін. ; за ред. Р. Л. Хом'яка. – 7-те вид., доп. і перероб. Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2008. 1224 с.
10. Верховна Рада України URL : <http://www.rada.gov.ua>
11. Виноградова М. О. Аудит : [навч. посібник] / М. О. Виноградова. – К.: ЦУЛ, 2014. – 500 с
12. Волинський Г.І. Про деякі напрями реформування житлово-комунального господарства України , Г.І. Волинський : Економіка України. 2009. № 8., 78-84 с..
13. Гура Н.О. Облік видів економічної діяльності: підручник . Н. О. Гура. К.: Центр навчальної літератури, 2010. 392 с.
14. Давидов Г. М., Шалімова Н. С. Звітність підприємств: навчальний посібник. – 2-ге вид.. К.:Знання, 2011. 623 с.

15. Журнал «Аудитор України» URL : <http://auditorukr.com.ua>
16. Журнал «Аудитор» URL : <http://www.auditor-mag.ru>
17. Журнал «Незалежний аудитор» URL : <http://n-auditor.com.ua/ru>
18. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 р. № 2258 – VIII.
19. Канєва Т.Б. Бухгалтерський облік в комунальних установах: [Навчальний посібник] ,Т.Б. Канєва. – К.: Книга, 2009. –180 с.
20. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз : підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.
21. Лучко М.Р. Аналіз в аудиті: окремі питання застосування. Науковий журнал «Економічний аналіз» Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка» 2017. – Том 27. – №4.–С.11-19.–ISSN 1993-0259.
22. Лучко М.Р. Аналітичні процедури в процесі аудиту системи управління запасами. Облік, оподаткування і контроль : теорія та методологія : зб. матеріалів III міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [м. Тернопіль, 26 черв. 2018 р.] / редкол. : Bartosiewicz Sławomir, Henning Dräger, Korzeb Zbigniew [та ін.]. - Тернопіль : ТНЕУ, 2018. - С. 95-97, ISBN 978-966-654-501-8
23. Лучко М.Р. Аудит виробничих запасів: особливості, ключові аспекти та послідовність перевірки. Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Тернопіль, 28 травня 2021 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2021.С.118-121. URL : <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42615>
24. Лучко М.Р. Аудит та не аудиторські послуги: дилема та окремі питання застосування. Економічна експертиза: теорія, методологія та організація: монографія за заг. ред. д.е.н., проф. Михайла Лучка. Тернопіль: ЗУНУ, 2021. С. 257-275. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/42242>
25. Лучко М.Р. Невизначеність та ймовірність господарських операцій: до питання бухгалтерського обліку . М.Р. Лучко. Незалежний аудитор. 2013. №5 (III). 15-22 с.
26. Лучко М.Р. Пізнання в розвитку теорії бухгалтерського обліку. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка. Випуск 1(45). -2015, С.33-39

27. Лучко М.Р. Фінансовий аналіз як інструментарій економічного контролю. Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Тернопіль, 23 грудня 2020 р.) – Тернопіль: ЗУНУ, 2021. – 168 с., ISBN 978-966-654-564-3.
28. Лучко М.Р. Фінансовий моніторинг в контексті бухгалтерської та аудиторської практики в Україні. Галицький економічний вісник. 2022. Том 77. № 4. С. 45-52. <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/?art=1089>
29. Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника URL : <http://www.library.lviv.ua>
30. Максимова В.Ф. Концептуальні засади розвитку системи бухгалтерського обліку в бюджетних установах. В.Ф. Максимова, Р.О. Пеліпадченко . URL: <http://www.nbu.gov.ua>.
31. Матвійчук А. В. Моделювання фінансової стійкості підприємств із застосуванням теорій нечіткої логіки, нейронних мереж і дискримінантного аналізу / А. В. Матвійчук // Вісник НАН України. – 2010. – № 9. – С. 24–46.
32. Михайлюк О. Як читати та аналізувати фінансову звітність : посібник для членів наглядових рад та керівників акціонерних товариств / О. Михайлюк. – Київ : Міжнародна Фінансова Корпорація, 2004. – 108 с.
33. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг : видання 2010 року, частина 1 / Пер. з англ. : Ольховікова О.Л., Селезньов О.В., Зеніна О.О., Гик О.В. Біндер С.Г.
34. Мних Є.В. Фінансовий аналіз : підручник / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с. ISBN 978-966-629-673-6.
35. Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського URL : <http://www.nbu.gov.ua/>
36. Нечипорук Н.І. Спеціальний фонд бюджетних установ: планування і формування . Н.І. Нечипорук . Економічний аналіз. 2010. Випуск 6. 131-136 с.
37. Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю URL : https://www.apob.org.ua/?page_id=1315
38. Офіційний сайт Тернопільського комунального підприємства «Тернопільводоканал». URL: www.vodokanal.te.ua
39. Петрук В.А. Ефективність розроблення та реалізація стратегії виживання для підприємств водного господарства в сучасних умовах URL: [http:](http://)

[//www.nbuuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vnuvgplecon/2010_3/v51ek27.pdf](http://www.nbuuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vnuvgplecon/2010_3/v51ek27.pdf).

40. Підсумки діяльності Тернопільського КП «Тернопільводоканал» за 2013 рік
URL: <http://www.scwm.gov.ua>.
41. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Доходи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999р. №290 із змінами і доповненнями URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
42. Положення «Про Державне агентство водних ресурсів України» від 13.04.2011р. №453/2011р. URL: www.scwm.gov.ua.
43. Положення з національної практики контролю якості 1 “Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг” (ПНПКЯ 1) затверджене рішенням АПУ від 27.09.2007 №184/4 зі змінами згідно рішення АПУ 30.06.2011 №232/9
44. Положення про проектування та виконання робіт Тернопільського комунального підприємства «Тернопільводоканал».
45. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб’єктів господарювання. Підручник. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 365 с
46. Постанова Верховної Ради України від 14.01.2000 р. № 1390–XIV «Про Концепцію розвитку водного господарства України» URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
47. Про внесення змін до Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства :наказ Міністерства економіки України від 26.10.2010 р. No 1361) URL : <http://document.ua/pro-vnesennja-zmindo-metodichnih-rekomendacii-shodo-vijavle-doc39053.html>.
48. Про затвердження Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки : наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 р. №170 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>
49. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації : наказ Міністерства фінансів України та фонду Державного майна України від 26.01.2001 р. № 49/121 URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01>
50. Про порядок застосування в Україні Стандартів аудиту та етики Міжнародної федерації бухгалтерів: Рішення Аудиторської палати України від

18.04.2003 р. № 122/2.

51. Пушкар М.С. Науковий апарат для розробки теорії контролю. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. Міжнародний науковий журнал. Випуск 3-4. 2017. с.7-20.
52. Пушкар М.С. Створення наукових теорій обліку й контролю. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія». 30 червня 2017 року, м. Тернопіль. с.50-54. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21933/1/50-55.pdf>
53. Пушкар М.С. Теорія пізнання у розвитку науки про контроль: монографія. - Тернопіль: Карт-бланш, 2011. 270 с.
54. Пушкар М.С., Пушкар М.Р. Інформаційні ресурси для бізнесу: формування та використання. Тернопіль: Карт – бланш, 2021. 217 с.
55. Пшенична А.Ж. Аудит: [навч. посібник] / Пшенична А.Ж. – К.: «Центр учбової літератури», 2018. – 320 с.
56. Райковська І. Т. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану в діяльності промислових підприємств / І. Т. Райковська // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2009. – № 4 (35). – С. 136–142.
57. Рядська В.В. Аудит: [навч. посібник] / В.В. Рядська, Я.В. Петраков. - – К.: «Центр учбової літератури», 2018. – 416 с.
58. Рязанова Н. О. Аудит : навчально-методичний посібник. Старобільськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021. 234 с.
59. Спілка аудиторів України URL : <http://www.spilka-audit.org.ua>
60. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020.- 434 с.
61. Фінансова звітність Тернопільського комунального підприємства «Тернопільводоканал» за 2017-2021 роки.
62. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. – 4-те вид., переробл. і доповн.К.: Знання, 2015. 572 с.
63. Helfert Erich A. Techniques of Financial Analysis: A Practical Guide to Measuring Business Performance 9th Edition, URL: <https://www.amazon.com/Techniques-Financial-Analysis-Practical-Performance/dp/0786311207>
64. Amick, J., Chapman, T., & Elkins, Z. (2020). On Constitutionalizing a Balanced

Budget. *The Journal of Politics*, Vol. 82, 3, 1078—1096.

65. The Lima Declaration (ISSAI 1) / INTOSAI Professional Standards Committee.
URL: http://www.issai.org/media/12901/issai_1_e.pdf.

66. .Audit committee adoption and firm value: evidence from UK financial institutions. Peter Agyemang Mintah, Hannu Schadewitz .*International Journal of Accounting & Information Management* .ISSN:1834-7649 .Article publication date: 5 March 2018.<https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJAIM-04-2017-0048/full/html>

67. Betti, N., Sarens, G. and Poncin, I. (2021), "Effects of digitalisation of organisations on internal audit activities and practices", *Managerial Auditing Journal*, Vol. 36 No. 6, pp. 872-888.

68. Auditing: articles, content, and media-The CPA Journal.URL:<https://www.cpajournal.com/tag/auditing>

69. Len Holm. *Cost Accounting and Financial Management for Construction Project Managers*. 1st Edition. 15 August 2018.London.300p.
<https://doi.org/10.1201/9781315147307>

70. John Zietlow, Jo Ann Hankin, Alan Seidner, Tim O'Brien. *Financial Management for Nonprofit Organizations: Policies and Practices*. John Wiley & Sons, 2018 – 768p.

71. Office of Federal Financial Management [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.whitehouse.gov/omb/office-federal-financial-management/>
3The UK Central Government Public Financial Management System [Электронный ресурс]. —Режим доступа: <https://www.icaew.com/-/media/corporate/files/about-icaew/what-wedo/policy/public-policy/public-financial-management-system-guide.ashx>